Reino Sepp,
Rõõvimägrand. 31.
127 16

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISKA DAGBLADET
KOLMAPÄEVAL, 17. novembril 1976 Nr. 86 (4176)

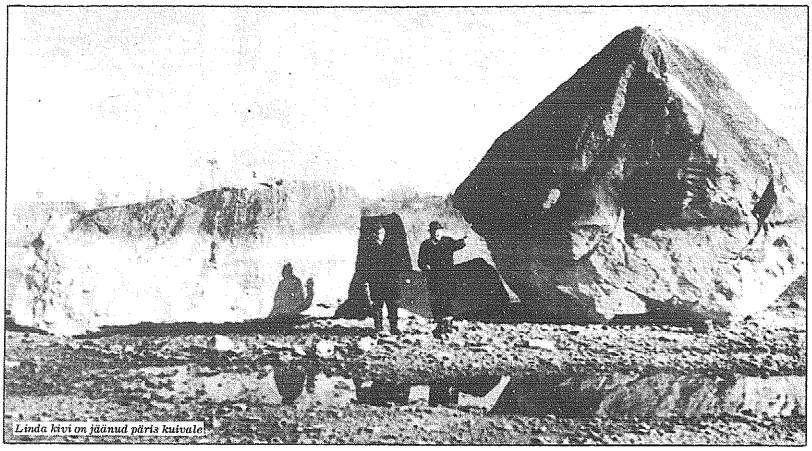
Linda kivi on jäänud päris kuivale

Tallinna ähvardab veepuudus

Tallinna elanikkonna kiire kasvuga, linn on muutumas poolemiljonilisek on sama kiirelt kasvanud veetarvidus.

Traditsiooniline veereservuaar Ülemiste järve näol "joodi tühjaks" söna tõsises mõttes ning veepind on langenud tervelt 1,7 meetrit, inimkõrguse võrra, nagu nähtub ka pildilt Linda kivist, mis 1975 jäi päris kuivale.

Et veevarumist kindlustada, on kaevatud kanalid (Venemaalt tulnud "kraavihallide" poolt) Pirita ja Jägala jõgedest linna veevärgini Ülemiste kaldal (paistab pildil kivide tagapiaanil).

Veepuuduse probleem ei ole aga edasikasvavas linnas kaugeltki lahenenud kui tulevikule mõtelda ja selle tõttu planeeritakse torustikke Peipsist.

Segab lääne raadiot

Ameerika pressi teatel saadetakse Baltikumist või Ukrainast eetrisse salapäraseid tugevajõulisi raadiolaineid, mis laias ulatuses on hakanud segama rahvusvahelisi telelülekandeid ja ühendusepidamist kogu maailma ulatuses. Ameerika vastava asutuse, Federal Communications Commission (FCC) juhtiv ametnik Kin Hall ütles pressile, et segamine arvatavasti ei ole tahtlik.

FCC on salapärast segamist juba mitu kuud püüdnud selgitada. Vastavate mööteriista'de kaudu tehti hiljuti kindlaks, et segavad tugevajõulised raadiolained tulevad Balti mere idakaldalt. King Hall ei fikseerinud täpsemalt saatejaama

Järg lk. 7

Ida reaktsioon näitab:

Vajalik arutada Balti küsimusi

Nõukogude Liidu senistest reaktsioonidest selgub, et balti rahvastele on kasulik, kui neid ja nende probleeme välismaailmas päriselt ei unustata, konstateerib oma äsjases numbris (nr. 7) rahvusvaheline poliitilist tausta andev ajakiri International Background.

Märgitakse, et Euroopas ollakse väga huvitatud sellest, mis toimub Aafrikas, Lõuna-Ameerikas ja Aasias. See huvi on nii suur, et mõnede Euroopa rahvaste raskused kipuvad ununema või neisse suhtutakse kui paratamatutesse tõsiasjadesse.

Kõige tüüpilisem näide selleks on kolm Balti rahvust. Neil on kaks olulist hõndikäppi: nad on valgenahalised, neid on suhteliselt liiga vähe.

Balti riigid on olnud N. Liidu kontrolli all 36 aastat ja nad on väga efektiivse raudeesriide taga põhjalikult sovjetiseeritud. Maailmale on vähem selge asjaolu, et neid katsutakse ka pidevalt ümber rahvustada, salamisi ja efektiivselt. Kui see protsess jätkub, siis on vene keelt rääkijad varsti enamuses — küsimus on ainult: millal? 36 aasta jooksul on vene elanikkond neis vabariikides endise 8—10% asemele tõusnud Lätis kolmandikuks, Eestis neljandikuks ja Leedus viiendikuks rahva koguarvust.

Tegelikult toimub kogu protsess "vabatahtlikult". Keegi ei saa keelata venelasi asumast Baltikumi, kui see neile meeldib. Samuti mitte Balti vabariikide elanikke kolimast Siberisse, et seal "karjääri teha."

Ometi püsib üks irriteeriv faktor. Välismaal on eestlasi, lätlasi ja leedulasi, kes ei jää vait, vaid nõuavad, et käsitletaks probleeme nagu Suur-Vene-Shovinism või N. Liidu-kolonialism. Vastavatel kirjutustel pole küll kuigi suurt mõju,

Järg lk. 7

Vahistatud ornitoloogi näljastreik

Eestist on nüüd välja imbunud üksikasjad ornitoloogi ja pedagoogi Mart Nikluse arreteerimisest. Nagu selgub, pidas ta 30. septembril oma kavakohaseid õppetunde Tartu seitsmendas keskkoolis.

Keset tundi kutsuti ta klassist välja. Koridoris ootas rida militsionääre eesotsas valgevene nimega eestlanna Vavrenjukiga kes näitas Niklusele läbiotsimisluba.

N. juhtis tähelepanu sellele, et läbiotsimisluba polnud asjakohaselt miilitsaülema poolt kinnitatud ja oli seega kehtimatu. Ta läks koolist prokuratuuri, kuid jõudis ainult paar tänavavahet käia kui miilits mitme mehega tõmbas Nikluse autosse. N. ei osutanud vastupanu. Teda peeti kinni kuni õhtuni. Kinnipidamise ajal sooritati ta kodus Tartus Vikerkaare t.

Järg lk. 7

Piloot anti välja venelasile

Vaatamata kõigile protestidele andis Iraani valitsus N. Liidule välja seal asüüli taotlenud N. Liidu lenduri, kes põgenes 25. septembril vanal postilennukil. Protesteerijate hulgas oli ka UNO põgenike kõrgkomissar prints Sadruddin Aga Khan, kes kirjas Iraanim valitsusele avaldab sügavat kahetsust, et see maa ei pidanud kinni 1951 vastuvõetud UNO põgenikekonventsioonist, millele Iraan ise on alla kirjutanud.

Konventsiooniga peavad aliakirjutanud maad keelduma põgenike väljaandmisest sinna, kus nende elu ja julgeole võib ohtu sattuda.

Millegipärast venitas kõrgkomissar vaheleastumisega enne väljaandmist, vaid protesteeris alles nädal peale lenduri üleandmist venelastele. Mingeid samme ei stunud ta ka N. Liidu valitsuse juures.

Moskva raadio teatas võõdurõõmsalt põgeniku kättesaamisest, ilmselt selleks, et ära hoida edasisi sellelaadilisi põgenemiskatseid.

Teheran kaitseb oma sammu (mis ilmselt oli tingitud suure ja kardetava naabri kartmisest) N. Liiduga sõlmitud kokkuleppega "õhupiraatluse takistamiseks". Lendur saabus teatavasti üksinda ega olnud seega mingi lennukikaaperdaja selle söna tavalises mõistes.

Iraan ei olnud nõus põgenikku üle andma ka ameeriklastele, mida ta taotles. Meest ootab kümneid aastaid kestav vangistus.

Teater täismajale

August Mälgu "Õitsev meri" dramatiseering, mis menukalt esitati juba Göteborgis, etendus Stockholmis laupäeval. Esitatu võeti soojalt vastu ja kviteeriti rohkete aplausidega. Pildil dramatiseerija ja lavastaja Lensi Rõmmeri trupp Mälgu rannamiljööd kujutavas lavapildis etenduse järele. Vasakult estreas Peedu Järve, Leena Õun, Elo Rähn, Lensi Rõmmer, Katrin Sepp, tagareas Uno Tõnissoo, Epp Lohk, Tiit Kask, Edmar Kuus, Roman Väli ja Artur Sikk.

Eesti lasteaed eesti lastele

EPL Kolmapäeval, 17. nov.

Ooteaeg

USA valitsus on kohe pärast presidendivalimiste löppu alustanud ettevalmistusi võimu üleandmiseks uuele presidendile Jimmy Carterile, mis toimub 20. jaanuaril 1977. Esimeseks tähtsamaks sammuks selles seoses oli ametlik teadaanne, milles rõhutatakse ameerika välispoliitika pidevuse jatkumist kuni presidendi vahetamiseni. Telegrammides kõigile USA suursaatkondadele ja konsulaatidele välismail kinnitas välisminister Kissinger, et kuni valitsusvõimu üleandmiseni kehtib täielikult Fordi valitsuse välispoliitika.

Kissingeri läkituses üteldi edasi, et ükski natsioon ärgu arvaku ekslikult, nagu oleks nüüd tulnud aeg USA hoiangut proo vile panna. Hoiatusele lisati aga ühtlasi meenutus, et ükski maa ei pruugi karta, nagu võiks Fordi valitsus vahepeal loobuda oma kohustuste täitmisest ja niiviisi rikkuda kehtivaid rahvusvahelisi lepinguid ja sobimusi. Kissinger ise sooritab välisministrina viimase ametliku välisreisi detsembris, et võtta osa Nato ministritekogu aastakoosolekust Brüsselis.

Mis puutub võimu üleandmisse Carteri valitsusele üldiselt, siis on selleks moodustatud erikomisjon Henry Kissingeriga eesotsas. Töö on koordineeritud nõnda, et Carteri volinikel on niiviisi võimalik aegsasti tutvuda kõigi USA välisministeeriumi dokumentidega, samuti kui kaitseministeeriumi asjaajamisega. Viimase ala koordineerijaks on kaitseminister Donald Rumsfeld, kes on saanud korralduse "täielikuks koostööks" uue presidendi volinikega.

Ameerika endise kaitseministri James Schlesingeri värskema sõnavõtu kohaselt on USA uus president Carter veendunud vajaduses olla tihedas ühenduses USA liitlastega. Hiljutises ARD-televisioonisaates seletas Schlesinger — kelle Ford vallandas kaitseministri kohalt ja kes nüüd võimaliku kandidaadina kaitseministri kohale Carteri valitsuses kõne all on — et Carteril polevat sugugi kavas otsida paremaid suhteid USA võimalike vastastega ja niiviisi ameerika liitlaste huvisid ohverdada.

Schlesinger isiklikult pooldab küll läbirääkimiste jatkamist N. Liiduga, kurid ei tee selles seoses mitte mingisuguseid illusioone ei nõukogude eesmärkide ega taktika suhtes. Olukorda hinnates peab ta soovitavaks, et USA võtaks kaalumisele defensiivsete relvade saatmist Hiina rahvavabariigile, kus ta hiljuti oli üle kolme nädala kestnud külaskäigul.

Puudutades Carteri hiljutist avaldust, et N. Liidu invasiooni korral Jugoslaaviasse ei peaks USA interveneerima, seletas Schlesinger, et tegelikult olevat Carter tahtnud ütelda, et invasioon Jugoslaaviasse ei pea viima USA ja N. Liidu sõjajõudude kokkupõrkeni. Lahendust võivat Schlesingeri arvates pakkuda NATO poolt võetavad abinõud, mis aitavad invasiooni ära hoida.

Päev hiljem öiendas Carter ise oma sõnavõttu. Ta ei keeldunud enam ameerika vägede rakendamisest nõukogude invasiooni korral Jugoslaaviasse. Ta lubas USA vägede rakendamise otsuse teha õigel ajal, kuigi ta ütles end kahtlevat, kas seda on vaja.

Kahtlust põhjendas Carter seletusega: "Säärast invasiooni hindaksime muidugi kui üht erakorraliselt rasket rahumurdmist ja ähvardust kogu rahulikule maailmale. See teeks meile peaaegu võimatuks jatkata pingelangetamise poliitikat tema senises sisulises mõttes."

Carter kasutas ühtlasi juhust, et tugevasti rõhutada ameerika välispoliitika pidevust. Ta ütles lõpuks: "Ma hindan väga kõrgelt häid suhteid meie liitlastega ja sõpradega, kes viimasel ajal on unarusse jäetud. Need suhted tulevad uuesti jalule seada." Ooteajal kuni 20. jaanuarini kannab aga poliitilist vastutust kõige eest veel Fordi valitsus.

A. K.

• Vastukarva

VENE ADMIRAL on kirjutanud rea artikleid sellest, kuidas Püha Venemaa on suure lagendiku südamest tunginud ikka kaugemale ja kaugemale merede poole ja kuidas üks sadam ja väin teise järel on langenud Venemaa rüppe. Sadamatega ja väinadega koos muidugi ka linnad, rahvad ja riigid, aga see on muidugi kõrvaline.

See nn. areng pole juhuslik. Admiral põhjendab ajaloo käiku Marxi ja Lenini tsitaatidega — ka selles osas, mis juhtus ammu enne viimaste sündimist või teoseid.

Muuhulgas on Nõukogude Liit võitnud ka Jaapani Teises maailmasõjas — ja nimelt Stalingradi all. Ameeriklased on sõdinud viletsasti. Hoolimata sellest, et nad on kasutanud nii barbaarset vahendit sõjas kui seda on aatomipomm.

N. Liidu aatomipomme kasutatakse muidugi ainult rahu huvides. Seda admiral ei ütle, aga seda oleme varem kuulnud.

ROOTSI KOMMENTAATOR on kohkunud selle imperialistliku mõtteviisi pärast, mis vene admirali kirjutustest vastu hõõgub. Meie mitte. See on ju nii tavaline. Mitte üksi vene võim pole levinud sajandite vältel sealt lagendiku keskusest, vaid ka vene vaim.

— Seadus olen mina, ütles üks vene tsaari tolliametnik omal ajal, kui ta tegi reisijale ülekohut ja see katsus ametnikule selgeks teha, et tema käitumine on seadusevastane.

Ja praegu valetatakse sulle otse näkku, kõige suurema rahuga ja täiesti sellest hoolimata, et tõde sellesama valetaja selja tagant silma paistab. Mida ei nimetata, seda ei ole. Ka mitte nõukogude leksikonites.

RAKSATUS, mis Soome ära kuuldus, olevat olnud maavärin Muhu väinas, ütlevad N. Liidu ametlikud teated. Ei ole teada, kas Muhumaa nihkus ligemale Suurelemaale või hoopis suurele vennale Saaremaale.

See oleks siis pärast kuulsa meteoriidi langemist Saaremaale viissada aastat enne Kristust üks tähtsamaid looduslikke sündmusi või katastroofe meie maal. Ei ole teada, kas maavärina tõttu oli inimohvreid või majanduslikke kaotusi.

— Mine sa usu venelasi, ütles Saaremaalt pärit sõber. Vanasti panid maja põlema ja ütlesid, et pikne lõi, kuigi oli jõulu laupäev ja täiskuu. Võib-olla on selle mürakaga samasugune lugu.

Kui pealegi N. Liidust välja pääsenud teadlane kinnistab, et taolisi katastroofe Venemaal varem olnud. Mida muidugi välismaal ei usuta.

— Kuidas nii, katastroof? Seda oleks ju registreeritud.

Nad ei tunne nõukogudelikku hingelaadi. Sel on nii tugevad pidurid peal, et sealt midagi negatiivset oiseenda kohta välja ei pääse, aga midagi positiivset teisile kohta sisse.

VÄLISMAAL ei Euroopas kaevatakse tihti, et skandinaavlased on liiga negatiivsed, pessimistlikud. Tiegoolest taada-te TV-d — millal näidati seal midagi positiivset?

Terminite üle võib muidugi vaielda. Hea tahtmisega võib öelda, et Rootsis ollakse kriitilised, halva tahtmisega võib kasutada samal puhul rootsikeelset terminit "kverulant", mida eesti keelde on tõlgitud "nurisejana".

Kõik on ju subjektiivne. Kodumaalt Rootsis käijad on väga pahased, kui siin elavad kallid kaasmaalased hakkavad Rootsi elu üle nurisema.

Ometi on kaubamajad kaupa täis, kõigil autod ukse ees ja eluruumi korteris või oma majas küllaldaselt. Võib-olla hakkab siinne nurin TV-st või mujalt külge. Millest oleks ju kahju.

Saaremaa sõber ütles kord mehele, kelle autole valestiparkimise eest oli viiekümnene trahvisedel ruudu peale pandud ja kes selle üle hirmsasti oigas:

— Siberis oleks muidugi kergem. Seal pole ei auto ega parkimise muret. Ja Lipaka-Liisasid seal vist ka ei ole.

Nuriseja jäi vait, aga ta oli Saaremaa mehele tükk aega pahane.

KODUMAAL ilmub palju raamatuid. Ka ilukirjandust. Proosast küll peamiselt novelle, kui tegemist pole ajalooga. Romaaniga on raske, selle piirid on laiad ja sinna kipub ikka midagi sisse jääma, mis seal ei peaks olema (tsensori meelest). On muidugi mitmesugused konsulendid sel alal, aga küllap neilgi on nõu napp.

Ei saa ju kirjutada nii, et räägid välismaalt tulnud pakist, või välismaal käimisest või koguni sellest, kuidas kohalik mülits või mõni muu vägev mees su välismaareisi untsu pani.

Kirjutad siis novelle, kus piirid on kitsad ja pole vaja kõike kaasa krahmata. Kirjutad kas kolhoosist või tehasest, vahel ka mõnest ametiasutusest. Kuigi viimane on kardetav. Igal ametiasutusel on oma saladused, mida tuleb hoida.

Kui neid novelle siin rohkem lugeda, siis lähevad omavahel segamini. Kolhoos on kolhoos, asugu see Võrumaal või Sõrve sääres. Vanasti oli suur vahe saarlase ja võrulase vahel. Nad ei saanud teineteisest arugi.

Aga nüüd näib, et muude vahede kaotamisega kaob ka see väikene vahe.

TENDENTS areneb muidugi edasi — mitte globaalses, küll aga nõukogudelikus ulatuses. Ja siht on muidugi, et pole vahet, kas elatakse Pärnus või Vladivostokis. Seesama raadio, seesama TV, need samad riidemoed ja seesama Pravda. Ainult kliimavahedega on võib-olla esialgu raske. Aga küllap nõukogudelik tehnika sellegi ära korraldab.

Ja siis ollakse kõik õed ja vennad suure ja vägeva nõukogudeliku kultuura tiibade all.

Ainuke viga on, et mõned neetud kodanlike iganditega natsionalistid ajavad sõrad vastu — ikka veel ligi 60 aastat pärast revolutsiooni! Ja nende hulgas ka niisugused, kes sündisid oma 40 aastat hiljem.

Kumb tendents võidab? Tendents on niisugune nähtus, mida alles siis saab ära määrata, kui seda enam ei ole, ütlevad ühiskonnateadlased. Loodame!

TEATRIHUVI on eesti rahva hulgas alati suur olnud. Ja vastavad traditsioonid. Aga neid viimaseid võib ka juurde luua, nagu ianlab Olaf Kopvillem.

Stockholmis pühitses keegi kaasmaalane oma sünnipäeva sellega, et kutsus oma külalised — paarkümmend inimest — enne eesti teatrisse ja siis alles koosviibimisele. Maalitab järeletegemisele! Ainus detail selle juures on — sünnipäev peab teatrietendusega ligistikku asuma.

Mujal on mitmesuguste muude vajalike asjade ja lillede asemele kingitud tuttavatele teatripiletid. Seda peaksid meie teatriprodutsendid ära kasutama: Millal sai teie ämm teilt viimati teatripileti? — Isadepäev on ukse ees. Eesti noormees, kingi papale pilet teatrisse!

TIMMUKURU

Kahe Nõmmeotsa ateljeenäitus

Göteborgis esitavad ateljeenäitusel (Prinsgatan 9) 14. kuni 28. novembrini oma kunstiloomingut kaks Nõmmeotsa — vanaisa Lembit Nõmmeots ja tema kunstiline kolmas põlvkond Bettina Nõmmeots, kes debüteeris alles tänavu, sünd. Rootsis 1958.

Lembit Nõmmeots, kelle kunstiminevik ulatub Pallasesse, esitab oma õlimaale ajavahemikust 1958—1975 — kokku 8 teost.

Pearõhk langeb aga noorele Bettinale, kelle 20 väljapaneku hulgas on enamik värvilised joonistused, kollaazhid ja akrüülmaalid.

Ateljee on näitusekülastajatele avatud teisipäevast reedeni kl. 12—18, laupäeval ja pühapäeval kl. 12—15.

Kunstnikel on kavas suurem näitus sügisel göteborgis mõnes suuremas lokaalis.

Toetusstipendiume noortele Göteborgis

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgi Eesti Seltsi juhatus andis Martin Pommeri nimelisest mälestusfondist k.a. toetusstipendiume eesti noortele Göteborgis. Kogusumma 2000 kr. jagati võrdselt nelja noore vahel — seega igale noorele 500 kr.

Stipendiumide saajaiks on Merike Merelaid, Koidu Viir, Urmas ja Alar Milder. Kõik need noored on lõpetanud Göteborgi Eesti Algkooli

Stipendiume otsustav zhürii (Arvi Moor, Mart Nõmm, Eero Tarjus ja Göteborgi Eesti Seltsi juhatusliige Elmar Aibast) motiveerib stipendiumide määramist nimetatud noortele peamiselt põhjusel, et nad jatkavad õpinguid ja kasutavad loodetavasti oma õpikogemusi eestluse huvides, kusjuures soodustavaks asjaoluks on nende eeskujulik eesti keele oskus. Edasi üteldakse m.s. motivatsioonis, et Merike Merelaid (19-aastane) on eesti noorte isetegevuse mitmes sektoris 11 aastat juhtivalt kaasas olnud. Ta õpib praegu võimlemisõpetajaks Gymnastik- och Idrottshögskulan'is Örebros.

Koidu Viir (13-aastane) võtab aktiivselt osa eesti üritustest ja on pälvinud tähelepanu kirjanduslike palade ja noorte lavaloomingu tõlgendajana, samuti lauljana. Harrastab võimlemist ja asetab "soovidest esikohale kodumaa vabakssaamise", nagu ta oma avalduses G.E. Seltsile kirjutab.

Urmas ja Alar Milder (14- resp. 12-aastane), õigustavad stipendiumide ssamist muusikakooli õpilastena. Zhürii ütleb m.s. oma motivatsioonis, et "eesti kultuuriharrastus paguluses, eriti Göteborgis, tunneb suurt vajadust instrumentaalmuusika järele" ja loodab Urmas ja Alar Milderilt selle Lünga täitmist.

Stipendiumid ja auaadressid antakse nende saajaile pidulikult üle G.E.S. Näiteringi kireva kava õhtul käesoleva nädala laupäeval, 20. novembril. (MR).

Järgmine loosimine

Svenska Penninglotterieti 455. loosimine toimub esmaspäeval 15. novembril. Loteriil on 1 780 000 loosi. Võidud on järgmised: 2 võitu à 400 000, 2 võitu à 100 000, 5 võitu à 50 000, 98 võitu à 10 000, 177 võitu à 5 000, 866 võitu à 1 000, 2 232 võitu à 250, 10 680 võitu à 100, 211 820 võitu à 50 krooni, peale selle loositakse välja 26 700 loosi.

Kokku on loteriil 252 582 võitu koguväärtuses 16 732 000 krooni.

Töötuse toetus kasvab

Tööturuminister Per Ahlmark on teinud riigipäevale ettepaneku toetuse tõstmiseks töötuse puhul.

Alates 1. jaanuarist tõstetakse selle järgi rahatoetus 45 kroonilt 55 kroonile päevas. Edasiõppimisetoetus alla 20-aastastele noortele tõstetakse 55 kroonilt 65 kroonile päevas.

Praegu on kümnest töötust neli alla 25 aasta vanad. Noorte töötus näitab edaspidigi tõusutendentsi.

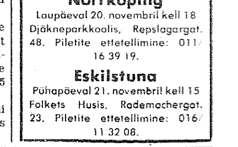

STOCKHOLMI EESTI TEATER
"ÕITSEV MERI"
Lensi Rõmmeri dramatiseering kolmes vaatuses üheksas pildis August Mälgu samanimelise romaani järgi.
Norrköping
Laupäeval 20. novembril kell 18 Djäkneparkkoolis, Repslagargat. 48. Piletite ettetellimine: 011/16 39 19.
Eskilstuna
Pühapäeval 21. novembril kell 15 Folkets Husis, Rademachergat. 23. Piletite ettetellimine: 016/11 32 08.

Kohalik elu

ESKILSTUNA

ERF 30-a. kokkutulek

Eesti Rahvusfondi 30-a. tegevuse tähistamise kokkutulek toimub ERF Eskilstuna osakonna korraldusel Folkets Husis laupäeval, 20. nov. kl. 18. Arvo Horm Stockholmist informeerib aktuaalsest rahvusvahelisest olukorrast ja esitab värvusfilmi Baltimore Estost. Ühtlasi antakse aru ERF Eskilstuna osakonna 30-aastasest tegevusest. Kirjanduslik ettekanne Vassili Raimar-tilt.

Pakutakse võileibu jookidega ja kohvi. Hind 15:- isikult. Registreerida kuni 15. nov. tel. 13 98 85 ja 42 25 78.

STOCKHOLM

Läänlaste-hiidlaste pidu

Läänlaste-hiidlaste 18-nes traditsiooniline koosviibimine toimub laupäeval, 27. novembril kell 18 Eesti Majas, Wallingatan 34.

Eeskava mitmekesine ja tujuküllane. Rahvuslikkude lauludega tänapäeva motiividel on lubanud esineda Kassari laulutrupp. Läänlaste auliige Jussi Romot esitab humoreske ja esimees Annus Estra lühikese ülevaate muljetest Baltimore Eesti Päevadest. Tants ja loterii rikkalike võitudega. Tantsuks mängib Strickmanni orkester.

Õhtusöök traditsioonikohane. Osavõtumaks kr. 60:— Registreerida hiljemalt 23. nov. telefonidel: H. Niit — 774 38 02 või E. Tammert — 36 75 23.

Teretulemast hiidlased, läänlased ja teie külalised

• Mis juhtus

HIINA RÜNDAB VENELASI

Hiina esindaja UNO-s ründas organisatsiooni poliitilises komisjonis ägedalt N. Liitu: Rääkimine pinge ja relvastuse vähendamisest on ainult N. Liidu sultsukate militarismile. N. Liidu sotsiaalimperialism on tänapäeval kõige kardetavam sõjalise konflikti allikas. N. Liit näib olevat tuumarelvade alal jõudnud USA-st ette.

LÄÄS EI TOETA OPOSITSIOONI

Läänemaailm ei toeta küllaldaselt N. Liidu opositsiooni, väitis vene paguluskirjanik Vladimir Maksimov oma Stockholmis peetud loengul. N. Liidus kasvab opositsioon rohujuurtenivool. Aktiivsed võitlejad, enamikus haritlased ei soovi läänest relvi, vaid moraalset ja poliitilist tuge. Saatke läänest raamatuid või viige neid N. Liitu külastades kaasa.

Maksimov annab Pariisis välja ajakirja Kontinent, mis ilmub kümnes keeles. Ta leiab, et läänes on sallivus erineva ilmavaatega inimeste vahel liiga väike. Teisitimõtlejaid nimetatakse ka siin liiga kergesti fashistideks.

300 000 IDI AMINI OHVRIKS

Endine Uganda poliitilise politsei ülem väidab, et president Idi Amin on kokku hukanud vähemalt 300 000 inimest. Uganda sõdurid olevat katsetanud Hiinast saadetud uute relvadega inimeste kallal, hukates päevas kuni 15 000 inimest. Esineb ka piinamist ja seksuaalset vägivalda.

Amin on Ugandast välja saatnud 50 000 hindut, kelle hulka kuulub ka endine poliitilise politsei ülem.

Melbournes Austraalias suri 9. okt. Anna Strandberg, sünd. 9. jaan. 1889 Tallinnas.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Arvi Moor
Toimetus ja talitus: EESTI MAJAS Stockholmis: Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667 101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46
Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0, Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 215:—
Termin (4 kuud) .... kr. 78:—
Kuu .... kr. 21:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1976

Kodumaa külastaja Kanada Kesknõukogu vaidlusaineks

TORONTO (EPL) – Eestlaste Kesknõukogu KAnadas sügisistung, millest aukülalistena võtsid osa ka naabrite lätlaste ja leedulaste keskorganisatsioonide esimehed, oli tugevasti varjutatud ühe liikme Eesti-reisi järelkajast, mis võttis rohket vaidlusaega ja takistas konstruktiivset tööd. Koosoleku juhatus keeldus küsimust eri punktina päevakorda võtmast. Istungi juhatuses olid H. Lupp, O. Möldre ja J. Pahapill.

EKN uus juhatus, Istuvad vasakult P. Möldre, H. Lupp, Eneri TAul, esimees Udo Petersoo ja A. Jurs. Seisavad vasakult: S. Ehvert, E. Salurand, H. Teder, juriidilise komisjoni esimees A. Kala, E. Kiilaspea, J. Pahapill, L. Leivat ja W. Pent.

Küsimuse ülestöstjaks oli Ülo Jürima, kes hiljem tegi ettepaneku, et Eestit külastanud Tõnu Järvele tuleks umbusaldust avaldada ja soovitada tal koosseisust lahkuda. Tekkis elavaid sõnavõtte, kus peale Ülo Jürima kodumaa külastamisse negatiivselt suhtusid saadikud Raffi Moks, Harald Teder, K. Tori, H. Mandel, esimees Udo Petersso jt., kuna I. Laurimaa, Joan Saarniit, Tõnu Nõmmik ja I. Nippak leidsid, et kriitikaga selles osas tuleb olla ettevaatlik.

Vaidluste põhjustaja Tõnu Järve oma sõnavõtus märkis, et ta ei saa Kesknõukogu esinduskogust lahkuda, kuna rahvas on ta sinna valinud. Tema reisi põhjus olnud perekondlik, ta külastanud oma venda. Ta küsis, kuhu jõutakse tema kritiseerimisega?

Hääletamisel sai Ülo Jürima umbusalduse avaldamise ettepanek 9 häält poolt ja 16 vastu. Kuid juhatuse aruannetes, mis võeti vastu, loeti Järve tegevus ebaõigeks, kuna EKN põhikorras on kodumaa külastamine loetud ebaõigeks.

Toronto leht Vaba Eestlane oma kommentaaris selle küsimuse kohta ütleb mh.:

"Tõnu Järve küsimusele spetsiifiliselt ja kodumaal käimisele üldiselt kulutati suur osa EKN-u üldkoosoleku ajast, mille tõttu paljud küsimused vabadusvõitluse alalt jäid lähemalt käsitamata. Ja lõpptulemusena mingile otsusele siiski ei jõutud, kuna kodumaal käimise küsimuse ümber võib vaielda lõpmatuseni ning seisukohad on erinevad. Üldiselt tundub, et mõningad pagulaseestlased lähenevad kodumaal käimise ja sealsete eestlastega kontaktide loomise probleemidele väga ühesuunaliselt.

Kodumaaga suhtlemisel tuleb silmas pidada, et meil on tegemist kahe teguriga – rezhiimiga ja eesti rahvaga. Kui meie küsimusele läheneme sellest seisukohast, et meil on tegemist rezhiimiga, siis oleme tõenäoliselt kõveral teel, kuna eesti rahvas ootab meilt julgustust ja moraalset tuge oma rasketel aegadel. Ning kui meie oma rahva maha jätame, siis teeme sellega ajaloo eest oma rahvale karuteene. Kogu see probleem on väga delikaatne ja selleks väga komplitseeritud, et seda lahendada mõne lihtsa resolutsiooniga ja vastastikuste süüdistamistega. Siin on vaja kainet kalkuleerivat meelt ja kõigi positiivsete ja negatiivsete tegurite igakülgset kaalumist enne kui õigele otsusele jõuda ning vahet teha rezhiimi ja rahva vahel. Vastastikused emotsionaalsed süüdistamised ja ägedad kellalöömised selle küsimuse ümber on rõõmusõnumiks ainult kodumaa propagandameestele."

Kesknõukogu koosolekul esines peatoimetaja Karl Arro ettekandega poliitilisest olukorrast USA presidendivalimiste taustal, Valter Pent kõneles Ottawa-eestlaste poliitilistest aktsioonidest Kanada parlamendi ringkonnis, P. Möldre andis ülevaate Montreali eestlaste probleemist seoses Quebecki provintsi üleminekul prantsuse keelele kui ametkeelele.

Eestlaste Kesknõukogu Kanadas esimeheks valiti tagasi Udo Petersoo.

Juhatusse valiti Eneri Taul, Julie Herma, Jüri Kahar, Enn Kiilaspea, A. Jurs, S. Ehvert, V. Pent. Laas Leivat, Peeter Möldre, Hans Lupp, Joh. Pahapill, Valdek Raiend, Harald Teder ja Enn Salurand. Asemikeks – K. Jõgi, I. Nippak ja Tõ Nõmmik. Töökomisjonide esimeesteks valiti: Väliskomisjon – L. Leivat, Rahvuspoliitiline komisjon – H. Teder, Rahvuskultuuriline-komisjon – S. Ehvert, Juriidiline-komisjon – A. Kala, Noorsootöö-komisjon – E. Kiilaspea, Koolikomisjon E. Marten, Informatsiooni-komisjon – E. Salurand, Vabadusfondi-komisjon – J. Pahapill, Aktsiooni-komisjon – H. Lupp.

Ülemaailmsesse Eesti Kesknõukogusse valiti esindajateks: H. Raudsepp, L. Vahter ja hr. Savi USA-st. Torontost U. Petersoo, E. Salurand, H. Lupp jt. Esindajateks Balti Liitu valiti: E. Altosaar, L. Leivat, H. Lupp, U. Petersoo, V. Raiend A. Kala ja K. Jõgi. Balti Naiste Nõukogusse valiti: J. Herma, E. Taul, S. Valge, O. Riisna, H. Kopti, I. Toomes j.t. Koosolekul algatatud küsimuste all arutati V. Lillaka algatusel kaksikkeelsuse küsimust.

Liiga kallis ravi Rootsis?

Rootsi haiglate ja haiguste ravi kõrge standard on tuntud üle kogu maailma. Nüüd on aga hakatud kahtlema, kas ravi ei kujune asjatult liiga kalliks. Tore Patrik Stortebecker on avaldanud raamatu "Slösar Sverige sjukvård?", milles ta puudutab seda probleemi.

Autori ja paljude arstide meelest lasevad arstid patsientidelt võtta liiga palju proove. See kujuneb liiga kalliks ja tekitab haigele tihti asjatuid kannatusi. Arstid on lasknud ennast tehnoloogiast mõjutada.

Vilunud arstid jagavad kõik haigused kolme liiki: iseparanevad, paranematud ja nende vahel vaäike murdosa, mille vastu saab midagi ette võtta. Arstid peaksid keskendama oma taotlused sellele väikesele osale. Üldiselt tegeletakse väga suures ulatuses diagnoosi panemisega, haiguse ravi võib vahel jääda tahaplaanile.

Arstid leiavad, et patsiendile tuleks alati ära seletada, miks üht või teist proovi tehaks ja lasta haigel ise otsustada, kas ta neid proove soovib. Peale selle peaksid arstid sama senisest põhjalikuma väljaõppe haigeravimise alal.

Muidugi ei tohi minna nii kaugele, kui on toimunud USA-s, kus arstid ei julge teostada proove haigete kallal. Nad kardavad, et nende käest võidakse kohtu teel nõuda kahjutasu mitmesuguste väikeste komplikatsioonide eest, mis proovide puhul võivad esineda.

UNO ametnik vene vanglas

GENF (EPL) -- Genfis toimub UNO ametkonna ühisaktsioon, et päästa 50-aastase N. Liidust pärineva kolleegi Vladimir Balahhonovi elu. Balahhonov töötas kolm aastat maailma meteroloogilise büroo juures ja oli endine kiiruisutaja. 1972 avaldati ta abikaasale survet, et see reisiks koju. Balahhonov ise palus poliitilist asüüli Shveitsis.

Paar kuud hiljem lubati tal oma perekonda külastada. N. Liidus vangistati Balahhonov ja on praegu vangis, süüdistatuna reetmises. Viimased teated Balahhonovi kohta tulevad Vladimiri vanglast, kuhu ta on mõistetud 12-ks aastaks.

Lähemaid andmeid tema kohta on toonud kaasvang Jossif Meshener, ajaloolane, kes elab praegu Iisraelis ja oli tulnud Genfi, et katsuda võidelda oma sõbra vabastamise eest. Balahhonov oli viimati väga halvas tervislikus olukorras.

Meshener oli mõistetud kuueks aastaks vangi, kuna ta oli protesteerinud Tshehhoslovakkia okupeerimise vastu. Vanglast vabanedes õnnestus tal välja rännata.

Amnesty International on võtnud aktiivselt üles Balahhonovi probleemi. 1450 UNO ametnikku Genfis on saatnud protestikirja Moskvasse ja pöördunud UNO peasekretäri Kurt Waldheimi poole.

Tass kaitseb maalt lahkumise keeldu

Tass kaitseb N. Liidu õigust, takistada inimeste väljarändamist Liidust, kui nad omavad riiklikke saladusi või võivad kahjustada teisi N. Liidu kodanikke. Seda kasutavat lääne ajakirjandus ära, et teostada valepropagandat ja levitada valeinformatsiooni. N. Liit toetub selle juures UNO omavahelisele kokkuleppele ja Helsingi lepingule.

N. Liidu kodanikud, keda takistatakse maalt lahkumast, leiavad, et teatud erandmäärusi kasutatakse ametivõimude poolt selleks, et takistada inimesi, kel on väga pealiskaudsed kokkupuuted nn. riigisaladustega (näit. sõjaväeteenistus).

Tassi teade on arvatavasti avaldatud sel puhul, et hulk juute on Moskvas protestinud ja nõudnud maalt lahkumise luba. Samal ajal reisib Euroopas ringi USA kongressi komisjon, et koguda materjali selle kohta, kas N. Liit ja idariigid on täitnud Helsingi kokkuleppe tingimusi. Komisjoni ei ole lastud N. Liitu ja Pravda on seda ägedalt arvustanud.

Küsimused, mis ootavad Carterit

President Jimmy Carterit ootavad ametisse astumisel tuleva aasta jaanuaris põletavad ja tähtsad poliitilised probleemid. Tööpuuduse ja inflatsiooni vastu võitlemine on paar olulisemat neist.

Carter kavatseb kiiresti korraldada nõupidamise tööandjate ja töövatjate organisatsioonidega, et kuidagi reguleerida palkade ja hindade liikumist. See selgub tema intervjuudest ajakirjadele Time ja US News & World REport.

Bürokraatia vähendamine on presidendi töökavas, kuid on karta, et ta plaanid selles osas põrkavad tõsiste raskuste vastu. Suurlinnade vägisi ülepea kasvavad raskused ootavad lahendamist. Suur osa Carterile antud häältest on ju antud USA suurlinnades, millest mitmeid ähvardab pankrot ja sotsiaalne allakäik.

Välispoliitilisel plaanil on Carter rünnanud Kissingeri ja süüdistanud teda, et Kissinger tahab kogu maailma jagada kahte suurde blokki ega hooli USA liitlaste seisukohtadest.

Suurem kauplemine tuleb kindlasti pentagoniga, kes nõuab riigikaitseks määratud kulude tõstmist, mida Carter valimispropagandas on lubanud vähendada. Suuremad kulud sel alal on uus interkontinentaalne rakettide süsteem, 24 uue sõjalaeva ehitamine ja uus pommituslennuk B-1.

Carter peab võimalikuks, et ta oma valitsuse kutsub ka republikaanide hulka kuuluvaid ministreid.

Legendaarne eesti mees briti armees

Lõuna-Aafrikas suri 28. juunil inglise kolonel Karl Nurk, olles seal elanud kümme viimast aastat. Eesti sõjamehe karjäär oma seiklusterohkuses meenutab põnevusromaani.

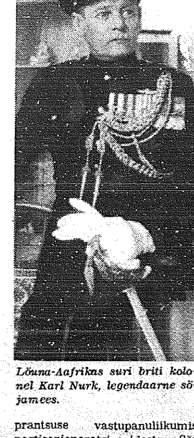

Lõuna-Aafrikas suri briti kolonel Karl Nurk, legendaarne sõjamees.

Tartust pärinev 13-aastane noormees võttis osa Vabadussõjast kapten Irve soomusrongi kosseisus (tal oli nooruse tõttu raskusi sõjaväkke pääsemisega). Peale Vabadussõda jätkas Karl Nurk Tartus kooliskäimist, käis Soomes, töötas aasta sõjaministeeriumis, aga vere rahutus kihutus seiklema.

1924 siirdus Karl Nurk Prantsusmaale ja teostas koos eestlasest kaaslasega jalamatka läbi Sahara kõrve, mis kestis 6 kuud. Järgnes elamine Aafrikas Taganjikas, kus Nurk küttis elevante.

Soome Talvesõjast katsus ta osa võtta inglise vabatahtlikega, kuid ei jõudnud enne sõja lõppu rindele, kuna vabatahtlikud pandi suusatamist treenima. Soomest pääses Nurk Inglismaale ja sealt Keeniasse, kus organiseeris abessiinia põgenikke võitluseks itaallaste vastu. Karl Nurga poolt juhitud üksus võttis vangi koug itaalia brigaadi.

1942 oli Nurk juba Kairos ja sai parashütisti väljaõppe. Ta võttis osa partisanitegevusest Jugoslaavias Dalmaatsia rannikul, kus ta sai näost haavata.

1944 augustis hüppas Karl Nurk parashütistina alla Lõuna-Prantsusmaal ja võttis osa prantsuse vastupanuliikumise partisanioperatsioonidest. Sõja lõpposa veetis Karl Nurk parashütistina Põhja-Itaalias.

Koloneliks ülendatud sõjamees kandis palju kõrgeid aumärke.

Eesti-venelanna küsib USA-asüüli

NEW YORK (VES) – Juba märtsikuus lõppes Tallinnast pärineval 75-aastasel Niina Sudakovil viisa tähtaeg. Niina viibib oma venna Anton Egorovi juures Freeholdis ning ta ei taha enam minna Tallinna tagasi. Ta on palunud USA ametivõimudelt asüüli.

Nii Anton kui ka Niina oskavad mõlemad eesti keelt. Niina on mitmel korral külastanud Lakewoodi eesti õpetajat Reinaru ning hiljuti viibis ta ka siin eestlaste jumalateenistusel. Tookord ta langes põlvili USA ja Eesti lipu ette, suudles mõlemaid lippe ja ütles, et ta ei taha enam minna tagasi sovjetimaale.

Tema lugu ilmus nüüd ka siinses ajalehes "Asbury Park Press". Niina oli ajakirjanikule jutustanud, et tema abikaasa oli mereväe insener, kes Stalini käsul 1937 hukati. varsti seejärele algas ka temal vanglatee. Läbi loendamatute vintsutuste jõudis ta lõppeks ema juurde Tallinna ning sel aastal kuu-ajalise viisaga USA-sse.

USA ametivõimude juures on Niina Sudakova palve praegu kaalumisel. ta on otsinud abi ka kaasmaalastelt eestlastelt, kuid teda saadi aidata vaid moraalselt.

Kissingeri keeld: Ametnikud ei tohi minna idablokki

WASHINGTON (VES) – Välisminister Kissinger on keelanud kolmel välisministeeriumi ametnikul osa võtta koos Kongressi vastava komisjoniga faktide-kogumise matkast 24 Euroopa riiki, et selgitada Helsingi dokumendi sätete täitmist.

Kissinger on maininud, et välisministeeriumi ametnikud võivad kaasa sõita ainult Brüsselini, kus peetakse Euroopa ühisturu ja Nato koosolekud. Kaugemale nad minna ei tohi, sest "see oleks sobimatu ja mitte seadusepärane, kui ametnikud astuvad diplomaatlikesse suhetesse välisriikides".

15-liikmelisse komisjoni kuulub 12 kongressiliiget ja kolm välisministeeriumi ametnikku ja see lahkub Washingtonist reedel. Näiliselt mõne välisministeeriumi ametniku seletuse najal ütleb Associated Pressi kirjasaatja: "Helsingi kokkuleppes, kirjutatud alla president Fordi ja 34 riigi riigipea poolt, aktsepteeriti Ida-Euroopa pärastsõja piirid, eeldusel, et Varssavi-bloki riikides muudetaks olukorda humaansemaks."

(Seletus ei vasta tõsioludele. Kongressis võeti vastu vastupidine otsus, kus riigipiiride kindlaksmääramist ei tunnustata. Ka president Ford on eitanud riigipiiride tunnustamist).

Ukraina vange kiusatakse emakeele pärast

NEW YORK (VES) – Vene põrandaalune "Jooksvate sündmuste kroonika" nr. 40 toob iseloomustavaid teateid N. Vene oludest kurikuulsas Vladimiri vangimajas kinnipeetavate ukrainlaste kohta. Kirjutatakse, et ukrainlastel on sagedaid hõõrumisi vangla administratsiooniga ukraina keele kasutamise pärast. Morozovil keelati näit. ukrainakeelne kõnelus külastama tulnud pojaga ja koostati akt distsipliini rikkumise ning käskude mittetäitmise pärast.

Vatamata sellele, et seadus ette näeb vangide poolt saadetavate kirjade kontrolliks 3 päeva, peetakse ukrainakeelseid kirju kinni sageli kuu aega, ettekäändel, et neid on vaja tõlkida vene keelde. Vangile Zdorovõile teatas Zavjalkin administratsioonist, et "kui tahate, et kontroll kiireneks, kirjutage vene keeles nagu kõik normaalsed inimesed".

Esineb juhtumeid, kus ukraina keeles esitatud kaebused saadetakse tagasi korraldusega, esitada need vene keeles. Kapten Dolnikov andis Zdorovõile tagasi Dnepropetrovski (Ukr.) ametasutustele adresseeritud kirjad, nõudes aadressi kirjutamist vene keeles.

Millegipärast keelati Vladimiri vanglas ukrainlastest vangidel vurrude kandmine. Kui Zdorovõi keeldus uuesti kasvanud vurrude mahaajamisest, murdis major Kiselev ta käed selja taha ja tõmbas pea kuklasse nii, et Z. ei saanud mitu päeva käsi ega pead liigutada. Vurrud lõigati maha ja Zdorovõi kohta koostas Kisselev akti, et vang pole allunud korraldusele ega täitnud käsku.

Vladimiris on kinni peetud ka paljuid eestlasi. Kindlasti oli nende olukord veelgi halvem seepärast, et paljud neist ei oska üldse vene keelt.

Sport

Tubli väravavaht

Väravpallis kaotas Lidingö "Allsvenska" seerias Drottile 22–23 (9–9). Nagu spordireporterid märgivad, võinuks Lidingö tasavägisusele osutav kaotus olla suurem kui meeskonna värava ees Jaan Kuus ei oleks teinud nii tublit tööd. Teine eestlane Joonas Koplimaa tegi muide ühe värava Lidingö kasuks. See oli juba neljas kaotus järjest Lidingöle.

Kassari rahvatantsijate esinemiselt äsjasel Kuldsüdamete peol Stockholmi Stadshusetis (Foto Trummer).

Sten Karling kõneles eesti kunstiajaloo tänapäeva seisundist

8 Professor Sten Karling pidas Eesti Teadusliku Seltsi koosolekul 8-ndal oktoobril ettekande, milles ta põhjalikult valgustas kunstiajaloolist uurimistööd Eestis algusest tänapäevani. Loengut illustreerisid diapositiivid. Loengut kuulama oli ilmunud poolsada kunstihuvilist.

Esimesed kunstiajaloost huvitatud siskud Baltimail olid baltisakslased (Wilhelm Neuman avaldas 1887 esimese kunstiajaloolise teose). Ka hiljem on baltisakslased aktiivselt osa võtnud kunstiajaloolisest uurimistöödst, katsudes kohati eriti rõhutada Balti ala arhitektuuri sõltuvust Saksa kunstist. Tegelikult on pilt palju mitmekülgsem.

Eesti Vabariigi ajal kutsuti, kuna kodumaal puudusid kunstiajaloolise väljaõppega teadlased. Rootsist Tartu ülikooli juurde kunstiajalooõppejõud: Helge Kjellin (1921—25) ja Sten Karling (1923—41). Mõlemad teostasid põhjapanevaid uurimusi eriti vanema eesti kunsti (arhitektuuri ja skulptuuri) alal.

Prof. Sten Karlingi järgласeks sai Armin Tuulse, kes viibib paguluses ja on olnud kunstiajaloo professor Stockholmi ülikoolis.

Kodumaa praegustest kunstiajaloolastest on läiualatuslikke uurimusi teostanud ja ohtralt publitseerinud Voldemar Vaga, Villem Raam ja Helmi Õprus ning rida nooremaid. Mõõtmisi ning fotografeerimisi on iseseisvuse ajal ning hiljem teostanud Tartu Ülikooli KUnstiajaloo Instituutt.

Narva ehitusmlestised (mille kohta Sten Karling on kirjutanud monograafia) on suurelt osalt hävinud. Praegu restaureeritakse osaliselt Hermanni kindlust ja Ivangorodi. Esimese kohta on leitud vanu joonistusi Moskvas, mida restaureerimisel kasutatakse.

Linna enda arvukatest kauntest barokkehitustest on nõukogude pommirünnaku järel 1943 säilinud ainult Raekoda.

Tartus on eriti uuritud pommitamisel varemetesse langenud Jaani kirikut, mille varemetest on leitud hulk huvitavaid ja senimärkamata jäänud detaile arhitektuuri ja skulptuuri alal. Mõningad osad — poletatud sarvist kujud ja kiriku portaal, on haruldaselt terve Euroopa piirides. Väljakaevamisi on teostatud ka Tartu Toomkiriku varemetes.

Tallinnas on restaureeritud keskaegsesse olukorda osa linnamüürist. Samuti on restaureeritud Niguliste kiriku torn, kuna muu osa kirikust on varemetes. Ka siin on Moskvast leitud dokumendid aidanud kaasa paljastada kiriku ehituslugu.

Palju on säilinud omaaegsest Dominikaaniide kloostrist. Huvitavadi väljakaevamisi on teostatud Pirital, mida on kohati katsutud restaureerida. Viimaste aastate uurimised tõestavad, et Pirita kloostri ehitamise eeskujuks pole olnud sama odru klooster Vadstenas — vaid mõlemal kloostril on olnud ühised eeskujud. Eriti suurt mõju on siin avaldanud Saksa ordu arhitektuur (see kehtib ka Oleviste kiriku koori ja Kuressaare piiskopilossi sisearhitektuuri kohta).

Oma ettekande lõpuosas puudutas prof. Karling kunstiajaloolisi uurimusi vanema skulptuuri ja maali alal, eriti seoses rahvusvahelise kuulsusega kunstnikega nagu Bernt Notke ja Michael sittow (kes pärines Tallinnast).

Rohkearvuline kuulajaskond avaldas prof. Karlingile ohtralt kunsti haruldaselt siiska ja huvitava ettekande eest.

Kreml valmistub sõjaks Põhjalik tsiviilkaitse

Vaevalt pool aastat tagasi ilmus Miami ülikooli rahvusvahelise uurimise keskuse poolt sama ülikooli professori Leon Goure sulest: "War surviral in Soviet Str-Strategy: USSR Civil Defence". See on üksikasjalik uurimus N. Vene tsiviilkaitse üle ja on äratanud huvi nii lääne poliitikute kui ka strateegide hulgas. Kohe raamatu alul leiab autor, et vene tsiviilkaitse on ohuliseks teguriks Kremli strateegias ja välispoliitikas.

Pingealandamise poliitika propageerimise juures pole venelane hetkekski unarusse jätnud oma sõjalist potentsiaali tõstmist. Viimaste aastate jooksul on tsiviilkaitse programmi niivõrd täiendatud ja viidud selliscesse olukorda, et lääne militaarekspertidi nimetavad seda otseselt "ettevalmistuseks sõjaks". Isegi aatomisõja juhuks on võetud kasutamisele kõik ettevaatuse abinõud. Vene töölised on viidud kindalale veendumusele, et vaenlase aatomipommi et tarvitse neil karta küll aga võivad vene tuumarelvad hävitada vastase.

Punaarmee juhtkond on arvamisel, et Venemaa om suuteline üle elama igasuguse atommaarse-, keemilise- ja bioloogilise sõja kui sõjatööstuse ja varustusladude kaitse on küllaldane ja efektne ning usaldatud tsiviilkaitse hoole alla. Mõõdunud aasta jooksul on sellesisuliste seletuste publitseerimist mitmekordistatid. Punases pressis ilmub peaaegu iga päev artikleid sel teemal. Raadios ja TV-s tehakse pidevalt propagandat tsiivilkaitsele samuti kindode nädalaringvaated on läbi põimitud tsiivilkaitse loosungite ning õpetustega.

Kõigis, vähegi nimetamisväärsetes asulates korraldatakse iga aasta tsiivilkaitse päevi, isegi tsiivilkaitse kuid. Siis viiakse läbi praktilisi harjutusi, demonstreeritakse filme ja kantakse ette loenguid. Kõik isikud, kes kuuluvad mingil kujul tsiivilkaitsesse peavad vähemalt 100 kuni 120 tundi aastas ohverdama sellele. Kõrgemates koolides on õpilastele kohustuslik tsiivilkaitse loengutest osa võtmine. Komsomolid ja pioneerid peavad läbi tegema "tsiivilkaitse laagrid", millest osavõtjate arv küünib aastas mitmele miljonile.

Ameerika ekspertide arvmise kohaselt on N. Vene tsiivilkaitse organisatsioonis ca 30 miljonit inimest. Nende väljaõppe eest hoolitseb sõjalne juhitkond ning see haarab nuu hulgas aineid nagu radiologia, biokeemia, spetsiaalmasinate ning aparaatide käsitamise, raadiotehnika j.n.e.

1970 avaldas tsiivilkaitse juhtkond eeskirjad, kuidas tuleb läbi viia tööstuspiirkondade ja suurlinnade evakueerimise. Evakueeritavad peavad sõja korral asuma põllumajanduslikesse piirkondadesse. Igale töölisperekonnale peab olema varutud ja kätte näidatud vastav peatuskoht. Transporte korraldatakse organiseeritult, kusjuures igasugune oma algatus evakueerimise juures on karmilt karistatav. Sellise evakueerimisega loodetakse tuumarelvade rünnaku puhul hoida oma kaotused nii madalal kui vähegi võimalik s.t. 5—8 % vahel.

Tsiviilkaitse strateegia kohaselt on alates kuuekümnendate aastate keskelt enam kui 60% uuemaid tööstusettevõtteid rajatud väiksematesse linnadesse ja maale, et mitte pakkuda vastase tuumarelvadele pommitamiseks sihte. See plaan oila leidnud suurt toetust juba hingusele lähnud punamarssali Gretshko poolt, kelle õhutusel viidi arvukalt sõjatähtsaid tööstusi Uraali taha, et neid kaitsta tuumarelvade rünnaku eest ühtlasi tuua sõjatööstuse Siberi toormaterjalidele lähemale.

Viimistletud plaanide kohaselt on ehitatud laod toitainete, vee, õli, mitmesuguste toormaterjalide ja masinate tagavaraosade jaoks. Need laod on valju saladuskatte all hajutatud üle kogu N. Vene koloniaalimpeeriumi ja neid varusid ei tohi keegi puudutada rahu ajal ka mitte näljahäda ja looduskatastrofide puhul

Tsiviilkaitse, samuti kui relvastuse suured kulud kaetakse moondatult riigimajapidamise kaudu ning läänes pole kellelegi õiget ettekujutust kui suuri summasid selleks kulutatakse. Ameerika arvamiste kohaselt on ainuüksi varustusladudele määratud summasid suurendatud ca 1,25 miljardi dollariga altes 1972 a.

Tööstuspiirkondades on mitmekordistatud aatomikindlate punkrite ehitamist. Need punkrid on varustatud võrdlemisi moodsa tehnilise sisustusega nagu filterventilatsiooni, värske õhu säilitamise süsteemi, hapnikuballoonide elektri generaatorite, keskütte, veerservuaaride, tualettide, telefonikeskjaama, raadio (nii saate kui ka vastuvõtu jaamadega) esmaabi vahendite ning magamisvõimalustega personalile jne Sellised standardpunkrid võivad vastu võtta läbisegi kuni 300 inimest (Moskva metroo varjendid aga juba üle miljoni inimese).

Tsiviilkaitse sihtide hulka kuulub ka nõue, et igal teenistujal oleks gaasimask ja isoleerriietus, peale selle veel ravimid aatomikiirguse kaudu saadud vigastuste vastu.

Need huupi valitud andmed prof. Goure raamatust nähtavad kui süsteemikindlalt Kreml oma alamaid valmistab sõjale ette, mis on palju põhjalikumad kui 2-se maailmasõja eelsed sammud olid isegi sõja eelõhtul.

J ADILA

Rahutud meeleolud Poolas Haritlaste protest läänes

Poolas on rahva meeleolud nii vabaduste puudumise tõttu kui ka ähvardava toiduainete hindade tõstmise tõttu pidevalt murelikud ja rahutud. Käärimisest on tõenduseks kokkupõrked tööliste ja politsei vahel möödunud suvel ning kaks poola haritlaste poolt avaldatud protestikirja.

Poola valitsus pidas paratamatuks nende tõstmist korraga keskmiselt 60 protsendi võrra. Avaliikkus oli põrutatud ja vastas rahutuste, meeleavalduste ja istumisstreikidega.

Poola valitsusel ei jäänud üle muud võimalust kui taganeda, loobuda hindade tõstmisest ning võtta asi uuesti kaalumisele. Ta tahtis iga hinna eest vältida rahutusi, mis toimusid Poola sadamalinnades 1970. a. detsembris ja mis kukutasid Poola tolleaegse kommunistiliu juhi Wladyslaw Gomulka ja tõstsid praeguse Edward Gierek tema asemele. Tookordsete rahutuste ajal hävitati mitmeid kommunistiliku partei ja politiilise politsei keskuseid. Soome ajakirja Nootti järgi sai nendes rahutustes surma mitte ainult mõnisada inimest, vaid üle 6.000.

Nii on mõistetav, et Gierek seekord kiiresti taganes. Kuid rahuloematus rahva hulgas on ka pärast seda püsima jäänud. Selle väljenduseks on muuseas kaks haritlaste poolt avaldatud protestikirja, kus kinnitatakse solidaarsust töölistega.

Ühe on alla kirjutanud 11, teise 14 haritlast, hulgas teadlasi, akadeemikuid, kirjanikke ja preestreid. Üheteistkümne haritlase poolt allakirjutatud kirjas öeldakse, "ei ole leiba ilma bavaduseta, ainuke tee lahendada Poola probleemid on luua sõltumatud ametiühingud, vabad valimised ja vaba ajakirjandus".

14 poola haritlase protestikirja on hiljuti avaldanud inglise ajakiri East-West Digest. selles Poola rahva praeguseid meeleolusid kajastavas kirjas öeldakse järgmist:

"Otsus tõsta toiduainete hindu, sellele otsusele järgnenud masilised streigid ja tööliste meeleavaldused ning otsuse tühistamine 24 tundi hiljem — need on tõsiasjad, mis paljastavad dramaatiliselt meie ühiskondliku elu tõsise haiguse. Ametivõimude mõistlikkus, kel õnnestus oma hoiaku kiire korrigeerida, väärib tunnustust. Tänu sellele oli võimallik vältida Poznanis 1956 ja rannikul 1970 toimunud traagiliste sündmuste kordumine.

Meie avaldame oma solidaarsust poola töölistega. Vastutustunne rahva ja riigi tuleviku ees nõuab teadlikkust olukorra tõsiduses. Viimaste päevade sündmused on näidanud, et meie maal valitseva politiilise süsteemi raamides kodanike tõelised arvamised võivad väljenduda ainult ühiskondliku rahuloematuse väljspursetena, mis on hädaohtlikud. See süsteem ei või kesta edasi ilma katastrofiohuta, mille ulatust meie ei või aimatagi.

Ministrite nõukogu esimees teatas, et hindade struktuuri puudutavaid ettepanekuid ja märkusi kaalutakse põhjalikult ja asja analüüsitakse uuesti. Meie arvates diskussioon ei saa piirduda ainult ametlike institutsioonidega. Dialoog ei või toimuda kättemaksu tingimustes. See näib mõningatele inimestele olevat meetod, millega uuesti julule seada nende nõrgenenud autoriteeti.

Võitsimatu tervet rahvast haarav mõttevahetus on hädavajalik, et oluliselt laiendada demokraatlikke vadadusi. Eelköige on vajalik luua tõeline tööliste esindus, ilma milleta on võimatu tänapäeval kaaluda asjatundlikult üldsuse vajadusi ja scove. seda ülesannet ei taida ametiühingud oma praegusel kujul. Hiljutised sündmused näitasid jälle kord nende ühingute absoluutset valelikkust.

Samuti ei ole mõeldav ükski tõsine ja arukas ühiskondlik valdlus ilma sõltumatu ajakirjanduseta. avaliku arvamise vaba kujunemine ja väljendamine on võimatu ilma tagatud ühinemisvabaduseta.

Mitu kuud tagasi, kui vaieldi põhiseaduse muudatuste üle väljen ati neid postulaate mitmetes kirjades, palvekirjades ja teistes mõtteavalduse vormides üldsuse poolt. Neid arvamisi ei avaldatud, nende esitajaid kiusati taga ja hiljuti hakati neile kätte maksma. Sündmuste areng näitas kiiresti ja rõhutatult, et põhiseadust puudutanud vaidluse ajal

Toiduainete hinnad olid Poolas olnud samal tasemel 1965 saadik. Neid hoiti madalal üha suurenevate subventsioonidega. Lõpuks nõutud muudatused on hädavajalikud.

Keegi ei pea pidama hädavajalikke uuendusi ametivõimude poolt tehtud ühepoolseteks jirelandmisteks. Meie riigi raskes olukorras need on terve rahva ühiste huvide väljendus. Need moodustavad ka ainukese tagatise, et meie ise lahendame oma rahvusliku olemasolu põhilised küsimused.

See kohustab meid absoluutselt tegutsema kodanikena ja osutama sõnades ja tegudes senisest suuremat vastutustunnet". (EPL/R).

SAS-il üks, Aeroflotil 6 esindajat lennuväljal

OSLO (EPL) — Miks Longyearbyeni lennuväljal Teravmägedel on kuus venelast kuid ainult üks SAS-i esindaja, kuigi SAS-il on aasta jooksul olnud umbes 8.000 reisijat, vene lennuühingul Aeroflotil ainult 855? Kas Moskva on petnud norralasi? Nii küsitakse Norra ajakirjanduses teatud hämmastuse ja murelikkusega.

Oslos ilmuva Morgenbladeti teatel venelased olid omal ajal läbirääkimistel norralastega nõudnud, et nad saaksid 31 esindajat Teravmägede lennuväljale. Läbirääkimistel nad vähendasid oma nõudmist lõpuks kuuele, mis jäi ka lõplikuks arvuks. Kui lennuväljal hakati jagama ruume, võtsid venelased kaotuse tagasi. Selleks oli neil soodne võimalus, kuna nad said enne SAS-i reserveerida endale ruumid.

Kõige murettekitavam on norralaste arvates asjaolu, et Aeroflot on pääle normaalsete kontoriruumide saanud oma käsutusse terve kontrolltorni teise korruse. Nii saavad venelased kontrollida kõike, mis lennuväljal sünnib, kuna kõik sidepidamine üleval tornis oleva kontrollkeskusega toimub venelaste käes oleva teise korruse kaudu. SAS on nõudnud endale ainult normaalsed kontoriruumid.

Pääle kõige muu ei ole lennuväljal mitte ainult kuus venelaset, vaid neil on ka oma raadiojaam.

Longyearbyeni lennuväija esimene tegevusaasta ulatus 1. septembrist 1975 1. septembrini käesoleval aastal. Selle aja jooksul SAS-il oli 7.887 reisijat Teravmägede lennuväljal ja Aeroflotil ainult 855. See on seda üllatavam, et Barentsburgi kivisöekaevandusühiskonnas Teravmägedel elab umbes 2.500 venelast, kuid Longyearbyenis ainult 1.000 norralast.

Pääle SAS-i ja Aerofloti personali on Teravmägedele paigutatud kümme Norra ühuiliikusministeeriumi ametnikku, kelle hulgas on ms. lennuväija ülem, lennuliikluse juht ja tuletõrjemehi. Need suudavad rahuldada peaaegu kõik lennuväija vajadused ja venelastel ei ole sellest seisukohast vaadatuna kuigi palju tegemist.

Omal ajal, kui läbirääkimised olid käimas, nõudsid venelased, et maandumis- ja tõusurada tuleb kavatsetust pikendada 1.800 meetri võrra. Põhjuseks esitati et ka nende kõige suuremad lennukid võiksid maanduda kaugel põhjas asuval lennuväljal. Norralased olid sellega nõus.

Esimene vene lennuk, mis tuli möödunud aastal Moskvast Teravmägedele, oligi õige suur. Selles oli 154 istekohta ning I ja II klass. Hilisemad vene lennukid on olnud palju väiksemad ja nendes ei ole olnud ka eriti palju reisijaid.

Morgenbladet on käsitlenud seda viimasel ajal "palavaks kartuliks" kujunenud küsimust ka juhtkirjas. Selles leht avaldas oma rahuloematust eelköige selle üle, et salajastel läbirääkimistel Moskvaga tehtud leping riivab Norra suveräniteeti Teravmägedel ja on tegelikult seadnud Longyearbyeni lennuväija norra-nõukogude ühise administratsiooni alla. Leht leidis, et pääsüüdlane on pääminister Odvar Nordli praegune sotsiaaldemokraatlik valitsus.

"Norra ei peaks küsima Moskvalt luba lennuväija ehitamiseks Norra alale. On tõiesti mõttetu lubada N. Liidule, niivõrt kui asi puutub praktilisse lennuliikluse eest hoolitsemisesse, ulatuslikumat juuresolekut kohal kui on Norral endal" (ER)

400 pensionäri koosviibimisel

TORONTO (ME) — Toronto pensionärid avasid oma tegevushooaja piduliku kokkutulekuga, kuhu tuli 400 inimest. Pensionäride klubil on praegu 700 liiget.

Avakokkutulekul esines pensionäride oma koor ja Eesti Abistamiskomitee esimees Alfred Sepa informeeris uuest pensionäride kodust, mis praegu on ehitamisel. Pensionäridel on oma käsitöö-, bridzhi- ja maleringid. Sotsiaalring külastab haigeid, loodud on raamatukogu, tegutseb keelpilligrupp jne.

Külastage
BEESTI MAJA
WALLING. 34-I

Iisraeli asemel USA-sse

TEL AVIV (VES) — Iisraelis on valitusuel kavas kustutada abisaajate nimekirjast juudid, kes Nõukogude Venest välja pääsedes ei siirdu Iisraeli, vaid asuvad teistesse maadesse, peamiselt USA-sse.

Valitsuse kava järele need juudid, kes pärast N. Venest väljapääsemist valivad Iisraeli asemel teise maa, tulevad maha arvata kogu maailma ulatuses kõikide juudi rahvusvheliste ja välismaiste organisatsioonide poolt antavast toetusest ja abist.

Iisraeli andmetel Nõukogude Venest väljapääsenud juutidest viimastel kuudel 50—62 protsenti mõiteb Viini vahepeatuses ümber ja palub endid saata Iisraeli asemel USA-sse, harvem ka mõnda teise riiki.

Valitsuse kava on tekitanud rohkesti poleemikat. Juhtivad ajalehed, samuti suuremad abistamisorganisatsioonid on jagunenud peagu võrdselt poolt ja vastu. Vastuvaidlejad väidavad, et kui juudi organisatsioonid juutidelt abi ära võtavad, siis on need juudid sunnitud abi saamiseks pöörduma mittejuudi organisatsioonide-asutuste poole.

ILO KÄBIN:
100 aastat antibiootika uurimusi Tartu ülikoolis

Mikroobe hävitavate bioloogiliste arstimite, nn. antibiootikumide kasutamise ajaloo algus langeb 2. maailmasöja aastaile, mil vöeti esmakordselt tarvitusele penitsilliin infektsioonide ravis. Penitsilliini avastajaks oli inglise bakterioloog Alexander Fleming. 1928 pani ta oma mädapisikuid sisaldavaid bakterikultuure vaadeldes tähele, et öhu kaudu sinna kandunud hallitusseened olid hävitanud oma lähemas ümbruses leiduvad bakterid. Sellest järeldas Fleming, et hallitusseen n.ö. mürgistab mädapisikud. Alles 2. maailmasöja aastail önnestus Florey ja Chaini juhtimisel toimunud inglise-ameerika ühiskatsete tulemusena Flemingi avastust praktiliselt rakendama hakata. 1945 jagasid kolm teadlast Nobeli auhinda arstiteaduses.

Meditsiini ajaloos on märgitud, et mitte Fleming vaid kuulus prantsuse keemik ning bioloog Louis Pasteur oli see, kes esimesena oli publitseerinud oma avastuse hallitusseene hävitavast toimest bakterelle. Seejuures on ilmselt langenud unustusse asjaolu, et Pasteuri 1862 toimunud katseid kontrolliti Tartu ülikoolis, kus tema uurimistulemused ka kinnituse laidsid. Sellega ühenduses vöiks lühidalt meenutada bakterioloogilise uurimise arengut Tartus üldse.

Tartu esimeseks bakterioloogiks vöib pidada Saksamaalt pärit arsti-loomaarsti Brauelli, kes töötas Tartu Veterinaarkooli professorina (1848—1868). Aastail 1849—55 olid Pllener Saksamaal ja Rayer Prantsusmaal näinud ja kirjeldanud mikroskoopilisi elusolendeid — batsille — pörnataudi kannatavate loomade veres.

Anthrax ehk pörnataud esines kogu maailmas, ka Eestis, eriti aga Venemaal koos Siberiga. Seetöttu kandis haigus ka nimetust siberi katk. Sellesse haigestusid koduloomad — veised, hobused, lambad, sead — kellede pörn tugevasti üles paistetas. Haigus vöis tabada aga ka inimesi, eriti loomadega tegelevaid isikuid nagu lihunikke ja loomaarste.

1856 leidis Brauell Tartus anthraxi batsilli pörnataudi surnud inimese veres. Seda elavale lambale üle kandes suri viimane samasse haigusse. Nii töestas Brauell pöhjusliku seose mikroobi ning siberi katku haigestumise vahel.

Ühtlasi hakkas Brauell kasutama bakterite leidu nimetatud haiguse kindlaks diagnoosiks. Anthrax-batsill oli esimeseks inimkonnale teadaolevaks haigusttekitavaks mikroorganismiks üldse. Alles 1876 avaldas Robert Koch oma pöhjaliku uurimuse sellest meditsiiniajaloolisełt huvitavast pisikust.

Vahepeal olid toimunud Pasteruri pöhjapanevad katsed käärimisprotsessidest kusjuures selgus, et eri liiki käärimised olid seoses eri liiki mikroobidega. Töestades samal ajal öhus leiduvate bakterite olemasolu näitas Pasteur, et ükski organism, ka köige lihtsam, ei teki nn. isetärkamise teel.

Köik need uurimised olid teedrajava tähtsusega arstiteadusele. Järgnevate aastate jooksul selgitati niihästi haavapalaviku kui ka nakkushaiguste seos mitmete eri liiki mikroobidega. Sellega ühenduses omandasid suure kuulsuse kirurgid Lister Inglismaal ja Bergmann Tartus ning hiljem Berliinis, resp. Robert Koch ja mitmed teised.

Tartu bakterioloogias omab peale Brauelli avastuse erilise koha 1866 trükitud doktoritöö, mille autoriks oli Woldemar Buchholtz (sünd. Liivimaal 1840). Tema uurimus käsitles karbolhappe möju möningaile käärimisprotsessidele. seejuures töestas Buchholtz, et karbolhape takistab mikroskoopiliste organismide arengut, vöides neid ka täielikult hävitada.

Et karbolhape (kreosoot) baktereid tapab, seda oli näidanud dr. Jules Lemaire aasta varem Pariisis, ja kaudselt veelgi varem Reichenbach (1833), kes soovitas sama ainet roiskumisvastase vahendina. Huvitav on asjaolu, et aasta peale Buchholtzi töö ilmumist — 1867 — avaldas inglise kirurg Lister oma kuulsa uurimuse, millega ta töestas, et haavades leiduvaid pisikuid on vöimalik hävitada just karbolhappega.

Laboratoorne antiseptika oli muutunud praktiliseks, elupäästvaks menetluseks! Buchholtz oma töös näitas aga ka seda, et karbolhappest veelgi tugevama antiseptilise toime omab sublimaat. see oli täheldus, mida kirurgias varsti praktiliselt kasutama hakkas Tartu suur arst Ernst Bergmann.

Kolmandaks tähelepanuväärivaks bakterioloogiliseks tööks Tartus kujunes doktoritöö, mille 1876 avaldas Leonid Buchholtz (sünd. Liivimaal 1850). See väga pöhjalik uurimus käsitles "bakterite vahekorda möningate antiseptikumidega". Selles töös analüüsis Buchholtz mitte vähem kui 32 baktereid surmavat keemilist vahendit. Kuid Buchholtz ei unustanud ka mikroorganisme hävitavaid bioloogilisi olluseid.

Need olid just Louis Pasteuri vahepeal unustusse vajunud tähelepanekud hallitusseentest, mida Buchholtz oli Tartus kontrollinud. Ta kirjutas: "...vöin ma enda kogemuste pöhjal ainult kinnitada, et hallituse ja bakterite idud üksteist vastastikku vaenulikult möjutavad, et nad vastastikust arengut segavad ja takistavad".

Woldemar Buchholtz oli sooritanud oma uurimistöö teadusliku farmakoloogia rajaja prof. Buchheimi laboratooriumis. Leonid Buchholtz viis oma uurimised läbi maailmakuulsa farmaatsia professori Dragendorff i laboratooriumis. Nii Pasteuri tähelepanek kui ka Leonid Buchholtzi kinnitus sellele täpselt sada aastat tagasi jäid kaasaja poolt tähele panemata. Enam kui viiskümmend aastat hiljem avastas juba avastatu dr Fleming.

Pole möeldamatu, et "unustusele" Tartus vöis kaasa aidata järgnev ülikooli venestamissurve. Protestiks sellele lahkusid Tartust ja Eestist näit. prof. Emil Kraepelin — moodsa psühhiaatria looja. Samal pöhjusel lahkus Tartust ka prof. Dragendorff.

Vöime lisada, et bakterioloogia süstemaatilisemat öpetamist Tartu ülikoolis alustas 1890 prof. Thoma temale alluvas patoloogia instituudis. Omaette bakterioloogia öppetool (professuur) loodi Tartu Ülikoolis 1920 ja kuni aastani 1944 juhatas seda prof. Schlossmann.

ILO KÄBIN

HAMBAD ja HAMBARAVI

TORONTO (EPL) — Toronto ülikooli preventiivse hambaravi ja laste hambaravi öppejöud prof. Maret Truuvet, kes on ka Ontario hambaarstide ühingu toitlusküsimusi uuriva komitee esimees, esitas Peetri koguduse saalis Toronto Naisseltsi loenguöhtul moodsaid vaateid hambaravile, näidates selgitavaid diapositiive. Prof. Truuvet käsitles eriti hambavigastusi ärahoidvaid aspekte ning väitis, et hambavalu ja hammaste enneaegne riknemine on välditavad samuti kui seda on muudki haigused, mida tekitame eluviisidega ja toitlusharjumustega.

Ka hammaste heaolu ja tervishoiu puhul on toitlusel suur möju ning on seepärast loomulik, et hambaarst oma patsiendi ravimise körval talle annab ka nöu, kuidas hammaste eest hoolitseda ja eriti ka selle kohta, mida süüa, et hambad säiluksid terveina ja tugevaina.

Enne muud röhutas köneleja, et hambaarsti juures peaks igaüks käima vähemalt 1—2 korda aastas. Sel puhul ei halvene hambad enamasti valuni. Inimesed aga lähevad hambaarsti juurde alles siis, kui suur valu juba käes. Teinekord 5—6 aastat pärast eelmist visiiti.

Tänapäeval on inimesed teadlikud, et hambaid tuleb puhastada, sest seda öpetatakse juba koolis ja mönes koolis isegi kontrollitakse, kas öpilase hambad on pestud ja puhtad. Samal ajal on aga küllalt juhtumeid, kus hambaarsti juurde tulnud patsient väidab, et ta on omi hambaid puhastanud korralikult kolm korda päevas ja kust tulevad nüüd siis augud hammastesse.

Puhastamise ülesandeks on teadagi bakterite körvaldamine, aga puhastamisel on küllaldane toime ja möju ainult siis, kui seda tehakse pöhjalikult ja vajalisel viisil.

Kuidas tuleb puhastada? Köigepealt hambahari. See poest ostetuna ei vasta igakord kaugeltki oma ülesandele. Harilikult on harja harjaste osa asjatult pikk ja tihti tuleb seda lühendada löigates üleliigsed harjased, mis takistavad harja ligipääsu vajalistesse paikadesse. Harjased olgu sealjuures ühtlased.

Lisaks hambaharjale aga vajame me erilist puhastamisnööri, kaalide segamine veevärgi vee hulka. Baktereid soodustava toidu puhul aga tekitavad bakterid eriti suhkruses massis hapet ning hape see ongi, mis tekitab hambasse augu. Suus tekkiv sülg selle happe teataval määral neutraliseerib, aga mitte täiesti. sest igale uuele söögikorrale kaasub uus happeatakk.

Bakterite elu ja tegevust soodustavate toitainete hulgas on suhkur köige tähelepandavam. Könelemata suhkrust, mida me tarvitame kohvis ja tees, on suhkrut paljudes toitaineis ja toitudes ning eriti purgitoitude ostmise puhul on soovitav hoolega jälgida, mida ütleb purgil leiduv silt ühe vöi teise toidu suhkrusisalduvuse kohta.

Ka joovad inimesed rohkesti mahlajooke, mis pole muud kui kunstlikud suhkrujoogid. Eriti halb on aga lugu mitmesuguste pagarisaaduste ja pagarikookidega, mis sisaldavad rohkesti suhkrut ja teevad peale muu ka hammastele liiga.

Eriti lapsed on maiad suhkrut sisaldavaile maiustusile ja paljud emad peidavad kompvekid laste eest vöi annavad siis igapäev lapsele vaid ühe vöi kaks kompvekki tekitades seiviisil igapäev erilise happeataki lapse hammillega pääseb hambavahedesse ja puhastama hammaste külgi. Sellise nööri tarvitamine eeldab teatavat oskust ja treeningut, aga harjumisel vöib sellegi puhastamistöö sooritada möne minuti jooksul. On küllalt, kui hambaid puhastatakse üks kord 24 tunni kestel. Igemete taskute juurde pääsuks tuleb hari hoida 45 kraadilises kallakus ja sinnapääs on üsna oluline, sest seal pesitsevad bakterid eriti.

Hambapasta kasutamine ei ole oluline. Jätkub harjast ja veest. Samuti pole suuremat tähtsust loputusvetel: neid baktereid, milliseid nad peaks surmama, nad ei surma. Hambakivi körvaldamiseks vöib aegajalt tarvitada soodat, sest see on pehmendava toimega. Liigne soola kasutamine vöib rikkuda hamba emaili.

Nagu teada, on hammaste peamisiks vaenlasiks ja rikete tekitajaiks bakterid ja neid elab igaühe suus. Elamiseks vajavad bakterid toitu. Bakterite toitu saab kontrollida. Üheks kontrolli vöimaluseks on vajaliste kemimastele. Parem on juba siis anda lapsele kogu kompvekikott korraga, sest sel viisil vöidakse tulla toime ühe happeatakiga nädalas seitsme asemel. Eriti vanavanemad patustavad rängasti oma lemmiklaste hammaste vastu ja öigem oleks sellisest kostitamisest loobuda.

Ka igemeis vöib tekkida haigusi. Esimeseks märgiks on punane joon ümber hamba ja sel puhul vöib olla tegemist igemepöletikuga. Selle pöhjustajaiks vöivad olla igemete taskuisse kogunenud bakterid ning raskemail juhtudel tuleb sel puhul pöörduda igeme spetsialisti poole.

Hooletu hambatervishoiu tulemuseks on haiged ja rikutud hambad ning löpuks hammaste laostumine suus. Paljudel on juba keskeas suus proteesid ehk kunsthambad ja möni ütleb enda olema päris rahul. Tegelikult on kunsthammastel vaid 50% normaalsest närimisvöimest ning vanemail inimestel vaid 25%. Kunsthambad ei asenda omi hambaid iialgi ja tulemuseks on mitte üksi suu ja selle struktuuri muutumine, vaid ka puudujäägid ja häired inimese üldises tervises puuduliku toitumise ja seedimise töttu. Ka ei taha kunsthambad vanemas eas püsida enam hästi suus ja suu pole enam kaugeltki endine. Iga hamba körvaldamine suust kahjustab suud ja selle ehitust ning iga üksiku hambagi körvaldamise tulemuseks on, et ka säilunud hambad ei jää endiselt ritta ja paigale.

Löpuks andis dr. Truuvert rinna- ja väikelaste hammaste tervishoiu huvides rea instruktsioone ning oli eriti skeptiline igasuguste poes müüdavate beebitoitude kohta, sest nende müüki motiveerib peamiselt äriline huvi.

Loengu löppemisel esitati dr. Truuvertile ka küsimusi, milledele ta vastas ja muu hulgas hoiatas ka liigse sahariini tarvitamise eest.

Loenguöhtu löppes Naisseltsi Kultuuritoimkonna juhataja Malle Laansoo tänusönadega väärtusliku loengu eest. Kaetud kohvilaud pakkus rikkalikult igasuguseid kooke ja küpsiseid, aga neid nähti juba märksa kriitilisema pilguga kui enne loengut (KAK).

OSVALD VIIRSOO

Osvald Viirsoo 75

Lundis tähistab 22. novembril 75-ndat sünnipäeva öigusteadlane, ühiskonna- ja poliitikategelane ning ajakirjanik Osvald Viirsoo, Eesti Pöllumeeste Kogude Esinduse Keskjuhatuse abiesimees ja Rootsi Eestlaste Esinduse juhatuseliige. Osvald Viirsoo aktiivne osavött ühiskondlikust elust ulatub tagasi iseseisvusse, kus ta oli Läänemaa abimaavanem.

Osvald Viirsoo pärineb Tartumaalt sündis Uderna valla Kuke talu peremehe esimese pojana. Öppis Tartus Aleksandri ja Treffneri gümnaasiumides, löpetades viimase 1921. Astus Tartu ülikooli öigusteaduskonda, mille löpetas öigusteadlasena.

Üliöpilasena töötanud Tartu linna statistika büroos ja Tallinnas, Üleriiklikus Pöllumeeste Esinduses, saades ühtlasi ajakirjandusliku ettevalmistuse ajalehe "Kaja" toimetuses. Lähetatud Paidesse, kus olnud ajalehe "Järva Teataja" pea- ja vastutavaks toimetajaks. Töötanud selle körval 6-a. Järvamaa Pöllumeeste Esinduse sekretärina.

Ellu kutsunud maakonnas valdades 32 Pöllumeeste Kogu, maanaiste seltside vörgu ja olnud asutajaks kahele suurele pöllumeeste ühistegelisele ettevöttele: Järvamaa Ühispangale ning Järva Majanduse Ühisusele Paides.

Viirsool jatkus energiat ka noorsootööle, olles Noorkotkaste Järva maleva pealiku abiks ja Järva Maanoorte Ühenduse esimeheks. Järva maanoorte vörk oli üks tihedamaid ja töö vääris üleriigilist tunnustamist.

Pätsi riigireformide ajastu algul kutsutud Tallinnasse, Riiklikku Propaganda Talitusse, kus töötanud nöunikuna, poliitilise osakonna juhataja asetäitjana ja informatsiooni osakonna toimetajana. Olnud vaheldumisi nii Isamaaliidu kui Rahvarinde Riigivolikogu rühma peasekretäri ülesannetes ja esinenud paljudes kohtades üle maa könelejana Vabariigi valitsuse poolt teostatava poliitika kohta.

1939 valiti ta Lääne maavolikogu poolt maanöunikuks ja nimetati Vabariigi valitsuse poolt Lääne abimaavanemaks. Vene baasidelepingu teostamisel Läänemaal kuulus ta maavanema ülesannetes eesti-vene segakomisjoni (olles selle ainsaks elusolevaks liikmeks). Nimetati söjavägede ülemjuhataja kindral Laidoneri poolt Kaitseliidu Lääne malevapealiku abiks.

Vabatahtliku öppur-södurina vöttis Viirsoo osa Vabadussöjast, saades autasuna tasuta kooli ülikooli löpetamiseni. Rahu ajal oli ta aktiivselt tegev Kaitseliidus: Tartus üliöpilaste malevkonnas 1924, Järva maleva propagandapealikuna, Harju maleva käskudetäitja pealikuna ning Lääne malevapealiku abina. Teda on vääristatud Vabadussöja medali, Valgeristi ja Kotkaristiga. Olnud Haapsalus Tarvitajateühingu "Ökonoomia" juhatuse esimeheks.

1940 Eesti okupeerimisel läks tal korda end mitmes kohas varjata ja pääseda. 1941 suvel vöttis osa metsavendade rühmas vöitlustest Tartumaal, Sangla soo, Ulila — ja Emajöe liinil punaväe osade vastu. Saksa okupatsiooni ajal pidas kodutalu ja valiti Elva Majanduse Ühisuse esimeheks. Oli kaasas samal ajal Lauri-Uderna Elektriühingu asutamisel ja valiti selle esimeheks. Ühingusse kuuluvad talud said elektrivalgustuse.

Söjavankri veeredes Eesti piiridesse haaras ta uuesti relva ja tegi kaasa törjelahingud Tartumaa Omakaitse lahingrügemendi Elva pataljonis Meerapalu all ning Vöru rindel. Pääsedes seal hädavaevu "kotti" jäämisest, pögenes koos perekonnaga 1944 septembris üle tormise Läänemere "Triina" pardal Rootsi.

Oli algul Stockholmis, Eriksdali pögenikelaagris ja hiljem Skånes, Örenäsi lossis, kus ta valiti laagrivanemaks. Laagrist pääsedes oli algul pöllutööl, siis arhiivitöötaja Lundi linna raamatukogus ja viimaks AB Åkerlund & Rausingu pakenditevabriku kontoris, töötades statistika ning eelarve küsimustega.

Asudes Lundi ja leides eest mitmesajalise eesti pögenike pere, rakendus ta nende seltsielu korraldamisele. Ta valiti Lundi ENMKÜ esimeheks ja algas organiseerima Löuna-Rootsi ulatuses usuelu teenindamiseks emakeelset kogudust. Nii teotseb siin EELK Löuna-Rootsi Kogudus koos kohtadel asuvate iseseisvate pihtkondadega, kuhu kuulub ta Taanis asuv Kopenhaageni pihtkond.

Viirsoo valiti Koguduse abiesimeheks, laekuriks ja Lundi Pihtkonna esimeheks. Olnud ühtlasi EELK Rootsi praostkonna sinodi nöukogu sekretäriks. Kui neljakümnendatel aastatel külastas Lundi Riigivolikogu esimees Otto Pukk ja leidis siin eest Viirsoo, haaras ta kaasa poliitilise töö organiseerimisele. Selle tulemusena restaureeriti paguluses Pöllumeeste Kogude erakonna tegevus globaalses ulatuses, mille esimeseks keskjuhatuse peasekretäriks on ta olnud aastaid. Samuti on ta olnud esimeseks EPK Rootsi Esinduse esimeheks ja Lundi Pöllumeeste Kogu esimeheks.

Toimetas 10 aastat ajalehte "Eesti Post" ja oli ajalehe "Meie Posti" asutajaid ning selle pea- ja vastutav toimetaja. Olnud "Stockholms Tidningeni Eestlastele" ja "Eesti Päevalehe" alaliseks kaastööliseks Löuna-Rootsi osas nende algusest kuni tänaseni.

Juubilar on abielus Klarissa Hummeliga, millisest abielust sündinud poeg Andres sai Rootsis körgema ajakirjandusliku hariduse ja saavutas kiiresti lugupidamise andeka zhurnalistina. Varajane surm tömbas tema tööle aga kriipsu peale. See oli vanematele ootamatu raske saatuse löök. Ent kohuse ja vastutustunne eestluse vöitluses suunasid juubilari varsti tagasi sinna, kus ta panust oli vaja.

Osvald Viirsoo on olnud korduvalt REE esinduskogusse valitud Rahvusliku Parempoolse Rühma nimekirjas, millise esimeheks ta on olnud aastaid. Ta on REE juhatusliige ja juriidilise komisjoni esimees. PK tegelasena on tema sulest ilmunud pöllumeeste liikumist jäädvustas teos "Eesti pöllumeeste poliitika". On praegu EPK Esinduse keskjuhatuse üks abiesimehi. Kuulub akadeemiliselt korp. Frat. Estica vilistlasperre.

Sinu ülesehitav tööpanus oma mitme palgsuses meie rahva ühisesse varamusse olgu tiivustajaks, eeskujuks, aatekaaslastele ja söpradele. Jatkugu Sul vaimuvalgust ja värskust, jöudu ja tervist — elusügisele vastu rännakuks.

RUUT PAGLANT

NARDA ONYX

Narda Onyx Itaalias

MÜNCHEN (EPL) — Eesti filminäitleja Hollywoodist Narda Onyx, kodanliku nimega Gladys Viirand-Kivi, viibib praegu Riccionés, Itaalias, kus ta kirjutab filmikäsikirja ühele ameerika-itaalia filmiühingule.

Euroopasse jääb Narda Onyx kuueks kuuks. Tal on kavatsus külastada ka Rootsit. Hollywoodis on eestlanna esinenud mitmes löbusas TV-sarjas ja körvalosades mönedes suurfilmides, nagu film Adolf Hitler elust, kus ta mängis Eva Brauni öde. Narda Onyx kirjutas umbes kümme aastat tagasi raamatu Tarzani kehastaja Johnny Weismülleri elust, pealkirja all "Water, World and Weismüller" (Vesi, maailm ja Weissmüller). Omal ajal Londonis ja Kanadas elades, esines Narda Onyx mitmes eesti näidendis. Lääneranniku Eesti Päevadel San Francisco lähedal on ta esinenud teadustajana eesti ja inglise keeles. (EPL/KS)

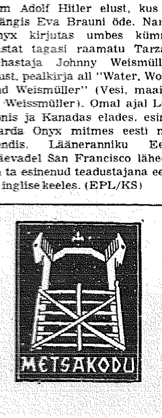

Noomitus Soomele

N. Liidu kirjanike liidu ajakiri Literaturnaja Gazeta väidab oma juhtkirjas, et Soomes olevat ikka veel ringkondi, kes ei taha, et Soome ja N. Liidu söprus muutuks tugevamaks.

Ajakiri mainib "artikleid teatud parempoolsetes ajalehtedes ja ajakirjades, mis avaldavad N. Liidule vaenulikku materjali ja moonutavad N. Liidu-Soome suhteid ning 1948 sölmitud söprusja abiandmiselepingut.

Kahjuks ei seisvat asi ainult "kirjanduslikes harjutustes". Soome reservohvitseride liit olevat alustanud aktiivset propagandat abistamispakti vastu.

Vihane rünnak Kremli-mehele Londoni-reisil

Oktoobri lõpul Labour Party kutsel Londonit külastanud Boris N. Ponomarev sai seal ägeda paremapoolsete ja idapsguiaste rünnaku osalíseks. Jagati lendlehti, millest osa kandis esiküljel inglise naela illustratsiooni Brezhnevi pildiga. Tagaküljel küsitakse, kas Inglismaa soovib alistuda N. Liidule?

Sel juhul, seldakse lendlehes, vabastaks N. Liit inglased praegustest polititkutest, ametühingutest, kirikuõpetajatest, haritlastest ja ajakirjanikest, saates need pikale puhkusele GULAG-isse.

Ponomarev on olnud silmapaistvatel kohtadel N. Liidus nii Stalini ajal kui nüüd. Tema artikkel 1937 juhatas sisse suure puhastusaktsiooni Stalini poolt. Hiljem oli ta kõrgel ametikohal Kominformis ja Balti riikide okupeerimise pooldaja. Ta on kaastööline Stalini massimõrvades.

Praegu on Ponomarev ametlikult Kompartei keskkomitee rahvusvahelise osakonna juhataja — see tähendab, et Ponomarev juhib kommunistlikku õõnestustööd kogu maailmas. Osakonna ertülesandeks on meelitada läänemaailma haritlasi koostöle kommunistidega.

Protestijad leidsid, et Ponomarevi ametlik küllakutsumine on poliitiliselt sama inglise rahvustunde solvamine kui seda oleks olnud Himmleri või Goebbelsi küllakutsumine 40 aastat tagasi.

Teatavasti nõudsid konservatiivid, et Ponomarev koos seltskonnaga lahkuksid inglise parlamendi rõdult. Ettepanek kukkus läbi, aga Ponomarev pidas paremaks ise lahkuda. Hiljem olid N. Liidu ajalehed väga nõrdinud "ebaväärika" kohtlemise pärast, mis Ponomarevile osaks sai.

— — —

Mäe kirjutab memuaarisid

Saksa okupatsioonieagne Eesti omavalitsuse juht dr. Hjalmar Mäe kirjutavat oma memuaare, teatab Vaba Eesti Sõna, märkides, et ta oktoobris saab 75-aastaseks.

Mäe elab Austria linnas Grazis, on pensioneeritud valitsusnõunik ja tegelenud viimastel aastatel poliitilise ajakirjanikuna Austria, Saksamaa ja Shveitsi lehtedes. Enne pensioneerimist oli ta nõunikuks Austria valitsusele. Pärast sõja lõppu oli dr. Mäe ameerikiaste juures kaks aastat sõjavangistuses koostöö pärast sakslastega, jutustab VES.

Briti hoiatav häál:

Kui USA passiivsusest ei loobu jääb ta kaotajaks

LONDON (EPL) — Tuntud inglasest rahvusvahelise poliitika ekspert ja Londonis asuva Konfliktideuurimise instituudi (Institute for the Studies of Conflict) direktor Brian Crozier on äsja avaldanud uurimuse "Julgeolek ja müüt rahust", kus ta hoiatab, et kui president Jimmy Carter rakendab sama passiivset välispoliitikat kui USA on rakendanud 30 viimase aasta jooksul, on tagajärjeks USA strateegiline isoleerimine ja kaotus N. Liidule.

Oma uurimuses Crozier ütles, et USA ja teised lääneriigid on lasknud end tõmmata alt Moskva poolt propageeritud pingelõdvendamisega. Ta leidis, et Moskva ei ole kunagi loobunud oma maailmavallutamise politikast.

Crozier kurtis, et läänel ei ole olnud mingisugust positiivset strateegiat N. Liidu ja selle satelliitmaade õõnestamispolitika vastu.

Eriti kahetsetavaks ta pidas välisminister Henry Kissingeri ja selle kõige lähema abi Helmut Sonnenfeldti poliitikat, mille järgi USA paranendu kontaktid Moskvaga parandavat N. Liidu elustandardi ja tegevat selle nõmoodi rahuarmastavamaks, nii et ta lõpetab ähvarduste poliitika ja võtab omaks mõõdukama hoiaku. Corozier ütleb:

"Kuid niisugune poliitika on ju täiesti ebarealistlik ja on viinud kaotustele, nagu näiteks Tshehhoslovakkia ülevõtmisele Stalini poolt 1948, Berliini müüri ehitamisele ja kommunistide võidule Angoolas, millele läänel ei ole vastukaaluks panna mitte midagi."

Ta jätkab, et kui lääneriigid ei hakka ajama aktiivsemat poliitikat demokraatlike traditsioonide kaitsmiseks, siis viie lähema aasta jooksul võivad maailmapoliitikas toimuda järgmised muudatused:

1) N. Liit okupeerib pärast Tito surma Jugoslaavia,

2) ameerika väed tõmmatakse tagasi Euroopast ilma et USA Natos olevatele liitlastele antaks kasutada tuumarelvi,

3) Itaalias võimule tulev kommunistlik valitsus paneb ette, et nii Nato kui ka Varsavi liit lammutataks. Selle tagajärjel sõlmitav rahu- ja julgeolekuleping "soomestab" terve Lääne-Euroopa, nii et see jääb tõlesti abituks N. Liidu sõjalise jõu ees,

4) Koreas algab uus sõda ilma ameerikiaste vastusammudeta ja Lõuna-Korea okupeeritakse,

5) Hiina otsib sõbralikku vahekorda Moskvaga,

6) Rodeesias saavutatakse mustadele soodus marksistlik lahendus ja Kuuba väed tungivad Lõuna-Aafrikasse,

7) N. Liidu laevastik lõikab läbi Lõuna-Aafrika ümber ulatuvad laevaliinid ja takistab seega strateegiliste toorainete vedu USA-sse ja Lääne-Euroopasse,

8) Seega on läänes rahvusvahelise poliitika malelaual matistatud.

Mida peaks siis niisuguse arnegu takistamiseks tegema? Crozier paneb omalt poolt ette, et lääs peaks rakendama uut, senisest tõhusamat ja aktiivsemat poliitikat, mille tähtsamad punktid oleks järgmised:

1) tuleks kutsuda kokku Nato konverents, kus laiendataks selle liidu tegevuspiirkonda ja arutataks samme õõnestamise ja terrorismi vastu,

2) propaganda, eriti lääne raadiosaated Ida-Euroopa maadesse, tuleks muuta senisest intensiivsemaks,

3) tuleks lõpetada kredliitide andmine N. Liidule ning viija ja tehnoloogia müük sinna,

4) lääne abistamisprogrammid marksistlikele ja revolutsionäärsetele valitsustele tuleks lõpetada.

Oma uurimuse lõppkokkuvõttes Crozier konstateeris, et lääs ei ole saanud aru, mida tegelikult tähendab marksistlik-leninistlik õpetus "pidevast võitlusest":

"Kui ei teki uut arusaamist ja valvsust ja kui ei võeta aegsasti tarvitusele õigeid vastusammusid, siis on elu, mida nüüd ähvardatakse, määratud kadumisele nii sisemise moraali laostumise kui ka selle tõttu, et on kadunud tahe vastu astuda nii sees- kui ka väljaspoolt tulevatele ähvardustele." (ER)

Kui kallis kusagil?

Shveitsi uurimus

GENF (EPL) — Shveitsi pankade ühingu poolt on teostatud uurimus elustandardi kohta 11 Euroopa tähtsas linnas ja New Yorgis. Kui võtta arvesse nii palkasid kui hindasid, oli New York esimesel kohal kuna Stockholm jäi üheksandale kohale.

Ühing on kaks korda varemgi, nimelt 1970 ja 1973, teostanud samasuguse uurimuse. Selles rõhutatakse, et pärast 1973. aastat on linnade järjekord elustandardi suhtes muutunud valuutakursside muutumise tõttu kiiresti. Seda järjekorda on mõjutanud ka inflatsioon mitmel maal õige tunduvalt.

Seekord oli linnade järjestus elustandardi suhtes järgmine: New York, Zürich, Amsterdam, Düsseldorf, Viin, Brüssel, Kopenhaagen, Oslo, Stockholm, Pariis, Helsingi ja London.

Uurimus on teostatud nii, et lähtekohaks on peetud Zürichi hindasid ja palkasid. Ainult New Yorgis on brutopalk suurem kui Zürichis, kuid viimasega peagu samale tasemele ulatuvad Stockholm, Oslo ja Kopenhaagen.

Amsterdamis ja Düsseldorfis on brutopalgad viiendiku madalamad kui Zürichis. Kõige madalamate palkadega linnad on brüssel, Helsingi, Pariis, Viin ja viimasel kohal London (kõrgemalt madalamate palkade poole arvestades).

Hinnad on kõige kallimad Oslos, Stockholmis, Zürichis ja Kopenhaagenis. New Yorgis, Pariisis ja Brüsselis need on mõne võrra madalamad ja nendes kolmes linnas enam-vähem samal tasemel. Helsingi on nimetatud linnade hulgas keskmiselt kallis ja London kõige odavam linn.

Kui uuriti, kui mitu töötundi tuleb kasutada, et suuta osta teatud toitaineid, selgus, et Pariis on selles suhtes kõige kallim linn. Helsingi on teisel kohal. Kõige odavam on toit New Yorgis, Amsterdamis ja Zürichis.

Riided on kõige kallimad Pariisis ja Viinis ning kõige odavamad Amsterdamis. Ka kõigis põhjamaade peelinnades on riided suhteliselt odavad.

Teenindamine on kõige odavam Helsingis, New Yorgis, Stockholmis ja Zürichis. Eriti kallis see on palgaga võrreldes Pariisis ja Londonis.

Kolmetoalise korteri ja köögi üürimine on kõige kallim New Yorgis. Zürichis on samasuguse korteri üür ainult pool sellest ja Helsingis ning Oslos veel sellestki veidi madalam.

Kõige madalamad üürid on Brüsselis, Amsterdamis ja Viinis.

Bussipilet on kõige kallim Londonis, Düsseldorfis, Oslos ja New Yorgis. Pariisis on selle hind palju odavam kui mujal.

Ka taksoga sõitmine on Pariisis eriti odav. New Yorgis ja Amsterdamis ta on suhteliselt odav, kuid Stockholmis eriti kallis.

Bensiin on kõige kallim Zürichis, Oslos ja Amsterdamis. New Yorgis bensiini liiter maksab umbes poole sellest, mis Zürichis. Ka Londonis bensiin on odav.

Viinis oli restoraniarve uurimuse järele ainult 4,80 dollarit kuid samasugune sõök maksis New Yorgis tervelt 12 dollarit. Restoranis söömine on kallis lõbu ka Kopenhaagenis, Oslos ja Amsterdamis. Suhteliselt odav see on aga veel Shveitsi pankade ühingu uurimuse järele Londonis, Helsingis ja Stockholmis.

Kahe inimese hotellituba on kõige kallim Pariisis — 85 dollarit. Ka Zürichis on hotellid kallid. Brüsselis ja Helsingis nad on ligikaudselt poole odavamad kui Pariisis. (EPL/ER)

Jaan Reio 80-aastane

Eesti skautluse üks vanemaid tegelasi, skautmaster Jaan Reio tähistab 30. novembril USA-s Lakewoodis oma 80-ndat sünnipäeva.

Pärit Saardest Pärnumaalt mobiliseeriti ta Esimesse maailmasõtta. Pärast teenistust Peterburis kaardiväes, määrati ta ühte lätt ükssusse. Vabadussõja ajal tuli ta üle Eestisse ja teenis soomusrongidel.

Pärast sõda lõpetas Tartu ülikooli õigusteaduskonna ja Kõrgema politseikooli, asudes politseiteenistusse. Ta on töötanud Tallinnas, Mõisaküülas, Haapsalus Lääne-Saare prefektina jne.

Tallinnas tutvuides skm. Milleriga huvitus ta skautlusest ja selele liikumisele on ta jäänud truuks.

Jaan Reio sai ühest esimesest Lakewoodi laagrist "Mõtsavana" hüüdnime. Tema viljakas tegevus USA-s on üldiselt teada. Maailmaorganisatsiooni Eesti Skaudid Paguluses, hiljem Eesti Skautide Liidu keskbüroo majandusjuhina on tema töö eriti hindamisväärt. Suured kogemused. korraarmastus ja usaldusväärsus olid plussideks kesksete ürituste teostamisel ja käsiraamatute kirjastamisel.

Reio on kuulnunud pikemat aega ka USA Skautmasterite Kogu juhatusse ja Lakewoodi eesti skautlipkonna komiteesse, on Lakewoodi eesti skaut. sõprade seltsi juhatuse ja ESGSS liidu juhatuse liige. Ta on kaasa löönud laagrite juhtkondades, eriti Lakewoodi laagri arendamisel tegeliku tööga, samuti teistel seltskondlikel tegevusaladel. Viimati oli juubilar agaralt tegev Raamatuaasta peakomitee laekurina.

Akadeemiliselt kuulub ta korporatsiooni Revelia vilistlaskonda. Teda tervitab kogu eesti skaudi- ja kindlasti ka gaidipere ning skaudisõbrad.

HERBERT MICHELSON

• Huumor

Eestis on perekonnal juurdekasvu oodata. Asjast räägitakse ka väikesele Atsile ja küsitakse, kas ta soovib õde või venda.

Ats: "Mul on üksköik, peaasi, et ei ole venelane."

Õpetaja küsib koolis: "Kathy, mis tähendab sõna pessimist?"

"Ma arvan, et see on üks asi, mida naised võtavad, et nad beebisid ei saaks."

Õpetaja raputab üllatunult pead ja küsib Karlilt: "Ja mis sa arvad, mis tähendab sõna optimist?"

Karli: 'See on mees, kes usub, et tema naine on pessimisti sisse võtnud".

SPAROBLIGATIONER – en trygg placering

Vi är ett sparsamt folk. Vid årsskiftet hade svenska hushåll mer än 100 miljarder på banken! Det där med ordnad ekonomi, sparslant och trygghet ligger tydligen i blodet. Och en kassareserv är alltid bra att ha. Pengar man sparat. Eller vunnit. Eller ärvt. Fått tillbaka på skatten. Eller som blivit över på annat sätt...

Har du en sparad slant som du inte behöver den närmaste tiden, men som du ändå vill ha lätt tillgänglig? Eller vill du placera på litet längre sikt? I båda fallen – se efter vad statens sparobligationer "Spar 76" kan erbjuda!

Varför just Spar 76?

Sparobligationer ger trygghet och god tillväxt. Skattefri bonus. Ändå är pengarna inte bundna. Ingen uppsägning – ingen uttagsprovision.

Fördubbling på mindre än 7 år!

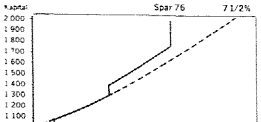

Så här snabbt växer dina pengar om du köper Spar 76. Den fasta räntan är 7 1/2%. I december 1977 erhålles ett års ränta, därefter ökar inlösenvärdet månadsvis. Har du kvar obligationerna till augusti 1980 (i 3 2/3 år) får du också en skattefri extraränta, "bonus". Då motsvarar tillväxten för den gångna tiden 9 1/2% ränta per år. Och du får en ny bonus i november 1983. Pengarna har då fördubblats på mindre än sju år – genom bonus och ränta (och ränta på ränta) har du fått i genomsnitt 10 1/2% på dina pengar. Den streckade linjen visar hur lång tid fördubblingen skulle ta om du inte fick den skattefria extraräntan på tillsammans 33%. Se även "nötskalet" här intill!

Lätt att köpa!

Du behöver bara gå till ett bank- eller postkontor och anmäla hur mycket du vill köpa. Du behöver inte betala med detsamma utan kan vänta, dock inte längre än till 31 januari nästa år. Fast betalar du efter 15 december blir det lite dyrare. Obligationerna ger nämligen ränta redan från 1 december 1976.

Pengarna åter när du vill

Sparobligationerna kan liknas vid kontanter – du kan lösa in dem över hela landet när du vill, utan uppsägning. Spar 76 är alltså en trygg, snabbväxande och lätt tillgänglig kassareserv. Jämförlig med banksparande, men med betydligt bättre avkastning på lite sikt. Och en stor del av räntan är skattefri.

Satsa minst 1000 kronor

Obligationerna är personliga och utskrivs på ägaren. Lägsta valören är 1000 kr. Men du har rätt att köpa för upp till 25000 kr. Den rätten har alla medlemmar i familjen – även omyndiga barn.

Bestäm dig fort!

Försäljningen är begränsad. Efter 15 december är det för sent!

Vill du veta mer?

Alla upplysningar om Spar 76 finns i en trycksak som du kan hämta på varje bank- och postkontor, i riksbanken eller på riksgäldskontoret. Titta också i skattedeklarationen.

RIKSGÄLDSKONTORET

Spar 76 i ett nötskal:

- **fast ränta** för hela löptiden 6 år 11 månader. Räntesatsen 7 1/2% påverkas inte av ändringar i det allmänna räntelaget.
- **skattefri bonus** som tillgodoräknas vid två tillfällen, den 1 augusti 1980 och den 1 november 1983 på 10% resp 23,2%, dvs tillsammans hela 33,2% på det ursprungliga (nominella) inköpsvärdet.
- **ränta + bonus = 10 1/2%** per år i genomsnitt för hela löptiden.
- ränta och bonus betalas ut när obligationen löses in – **fördubblar kapitalet på mindre än 7 år.**
- **rätt till förtidsinlösen** utan föregående uppsägning.

SPAR 76

UPP TILL 10½% RÄNTA
INKL. SKATTEFRI BONUS!

Leinateated

Lakewoodis USA-s suri 15. oktoobril Triin Putting, sünd. 29. novembril 1904 Saaremaal.

Eries USA-s suri 8. oktoobril Ilga Nava, n-na Sauman, sünd. 21. mail 1912 Tallinnas.

†

Meile kõigile kallist

Liisa Nebokat'i

(Sünd. Vabi)

Sünd. 15/10 1897 Lihulas
Surn. 10/11 1976 Helsingborgis

mälestavad kurbuses

ÕDE ANNI
perega Eestis

LINDA TEIN
perega Helsingborgis

Päike Su kalmu kullaku
Kuu ja tähed valvaku.

Matus toimub laupäeval, 20. novembril kl. 13 Pålsjö surnuaia kabelis.

†

Ootamatult lahkus minu unustamata armas abikaasa

Bernhard Rein

Sünd. 19/11 1897 Tallinnas
Surn. 9/11 1976 Eskilstunas

Mälestavad sügavas leinas

SALME

INGRID
perekonnaga

ÕDE ja ÕETÜTRED
Eestis

Puhka Sa Issanda rahus
vööramaa mullas!

Matusetalitus toimub laupäeval, 27. nov. 1976 kl. 13.30 Norra Kyrkogårdeni kabelis Norrköpingis.

†

Armast õde, meheõde
ja tädi

Hilda Kain'i

mälestavad sügavas leinas

MAALI lastega

OLGA lastega

VOLDEMAR
perekonnaga

IDA abikaasaga

SALME abikaasaga

JOOSEP

SALME lastega

†

Meie juurest lahkus igaveseks armas ema ja vanaema

Johanna
Schmidt

Sünd 14/12 1900 Kunda-Mallas

Surn. 3/11 1976 Palma de Mallorcas

Sügavas leinas

ERIK

perekonnaga

Südamlik tänu sugulastele, sõpradele ja tuttavatele, kes minu kalli mehe

Mait Mehike'se

matusetalitust oma sooja poolehoiuga ja tähelepanuga austasid ning koos sellega ka minu leina kanda aitasid.

SIINA MEHIKE

Ida...

Alg. lk. 1

kuid need ärritavad. Aegajalt laseb Kreml mõnel kohalikul poliitikul demonstreerida oma rahva vaimustust, selle üle et sel on lubatud ühineda N. Liiduga.

Viimane näide sellest on Leedu "Rahukomitee" esimehe Justas Paleckise artikkel. Ta vaidleb väite vastu, nagu oleksid Balti riigid välismaalastele tegelikult suletud. Paleckis väidab, et 1974—75 on Leedut külastanud 130 000 välismaalast ja 31 000 leedulast on käinud välismaal. On aga teada, et lõviosa 130 000 st olid poolakad ja idasakslased. Ja 31 000-st leedulasest (mis moodustab 1% elanikkonnast) käis lõviosa Poolas ja Ida-Saksamaal.

Paleckis kiidab soojalt "leedulaste materiaalset ja vaimset arengut" viimase 36 aasta jooksul. Kahjuks pole leedu rahval võimalus vabalt avaldada oma arvamist.

International Background lükkab ümber kommunistide tavalised väited seoses 1940 sündmustega. Peale selle on nõukogudelikud materiaalse arengu võrdlused viildakad. Need lähtuvad eeldusest, et Balti riigid, kui nad olnuksid iseseisvad, poleks selles osas üldse arenenud. Kõik arvestused N. Liidu propagandaväljaannetes tehakse, võttes võrdluseks 1939. aasta andmed.

Balti riikide elanikkond on kahjuks liiga väike ja asub maailmanurgas, kus N. Liit domineerib. Peale selle on see oma naabermaades valitseva oportunismi ohver — on kasulikum huvituda Aafrikast ja Lõuna-Ameerikast kui Ida-Euroopast. Nende rahvaste saatus oleneb nende endi elujõust ja poliitilisest arengust Venemaal. Kuid N. Liidu reaktsioonidest selgub, et balti rahvastele on kasulik, kui neid ja nende probleeme välismaailmas päriselt ei unustata.

Segab...

Alg. lk. 1

asukohta ja nii pole teada, kas see asub kusagil Eesti alal (Saaremaal?), Lätis või Leedus.

Ameerika FCC ekspertide arvates on tegemist mingit laadi eksperimentaalsete raadiolainetega. On võimalik, et raadiolaineid saadetakse ionosfääri, et mõõta ionosfääri tihedust või kindlaks määrata reflekteerimise nurka.

FCC teadlaste seletusel on kummalisi raadiolaineid esmakordselt märgatud tänavu juuli algul. Varsti pärast seda hakkas saabuma teateid segamistest ka mujal maades ning rohkelt kaebusi USA ulatuses. Kaebajateks on olnud amtöör-raadiomehed (lühilainesaatjad), kuid ka lennuliinid ja mitmed eraettevõtted.

Kaebustega on esinenud salapäraste raadiolainete pärast muuhulgas American Telephone and Telegraph, RCA ja ITT, kelledel viimastel kuudel on olnud suuri häireid raadio ja televisiooni kommünikeerimise alal. Häireid on tekitatud ka radarite ekraanidel. (VES).

Esinduse sügisistung

Rootsi Eestlaste Esinduse esinduskogu sügisitung, mis on järjekorras 39. plenaarkokkutulek, toimub pühapäeval, 21. nov. alg. kl. 9.30 Medborgarskola aulas Stockholmis.

Istungi päevakorras on: 1. Palvus, 2. Vabadusvõitluse, välissuhete ja kodumaa küsimuste sektori tegevusprogrammi vastuvõtmine, 3. Esinduskogule esitatud ettepanekud, 4. III Ülemaailmsete Eesti Päevade küsimus, 5. Kultuurisidemete ofensiiv Helsingi-kokkuleppe taustal — selle seos ja mõju eestlaskonna tegevusele vabaduses, 6. Esindus 20 aastane ja 7. Istungi algatused.

Esinduskogu erakorraline istung on ühe-päevane, kuid sellele eelnev päev on ette nähtud rühmade ja komisjonide koosolekuteks.

Nälja...

Alg. lk. 1

25, kus ta elab oma ema Elfriede ja isa Julius Niklusega, läbiotsimine.

Nikluse asjade hulgast leiti ja võeti miilitsa poolt ära: 1. üks Solzhenitsöni poolt allakirjutatud paber, 2. N. oma elulugu, 3. lasteraamat prantsuse keeles, 4. musikaali Jesus Christ Superstar eestikeelsed tõlked. Sellele lisaks võeti N-e kirjutusmasinast proovid. Läbiotsimisloa põhjendusena esitati kahtlus, et N. on omal kirjutusmasinal paljundanud kirjandust.

Pärast miilitsast vabastamist töötas N. kuni 8. oktoobrini sel aastal, millal ta arreteeriti koolis keset päeva. Arreteerimise põhjuseks oli Eesti Kriminaalsead. par. 182, vastuhakkamine miilitsale 30. septembril.

Praegu on N. teatavatel andmetel ümber paigutatud Tallinna Keskvanglasse, osakond "Isolaator 1".

Ilmselt arreteerimisega ühenduses rebis N. katki oma Nõukogude Liidu passi, ja teatas, et ta soovib Nõukogude kodakondsusest loobuda. Sellel põhjusel on teatavatel andmetel kavas N. panna psühhiaatrilisele uurimisele, mis tõenäoliselt tähendaks ta paigutamist mingisse psühhiaatrilisse kliinikusse.

N. asja uurimisi juhib Tartu linna prokuröri abi KIIS. Eesti Kr. sead. par. 182 määraks karistuseks kuni 5 aastat parandusliku tööd.

N. on praegu näljastreigis.

Kohalik elu

ESKILSTUNA

"Õitseva mere" etendus

Stockholmi Eesti Teater esitab pühapäeval 21. novembril kell 15.00 Folkets Husis, Kriebsensgatan, Lensi Römmeri August Mälgu romaani järgi tehtud dramatiseeringu "Õitsev meri". Pääsmete ettetellimine tel. 016/11 32 08.

NORRKÖPING

"Õitseva mere" etendus

Stockholmi Eesti Teatri trupp esitab Lensi Römmeri dramatiseeringu August Mälgu romaani järgi "Õitsev meri" Norrköpingis Djäkneparkkoolis, Repslagargatan 48 laupäeval 20. novembril kell 18.00. Pääsmete ettetellimine tel. 011/16 39 19.

STOCKHOLM

Eesti Naisringi õhtu

Eesti Naisringi küünlavalguse õhtu toimub Eesti Majas pühap., 2. dets. kell 13. Esitamisele tuleb Naisringi poolt valmistatud Marie Underile pühendatud helilint, kus esinevad Käbi Laretei, Celia Aumere, Signe Pinna ja Lehti Aug. Sõna võtab ka Marie Under ise. Lindistamist teostas Viljar Nairis. Rikkalik kohvilaud. Pääse koos kohviga 16:—. Naisring loodab rohkeid külalisi.

STOCKHOLM

Soomlased külas SEO-1

Laupäeval, 20. nov. külastavad Stockholmi Eesti Osakonda soome üliõpilased Savolainen-Karjalainen Osakuntast Turust. nende auks korraldab SEO peo VIP-Clubis kl. 20. Aadress Kungsg. 67 A, sissepääs mitteliikmetele 12:-, liikmetele 10:-. Lõõtspillil esineb Manfred Strickman, diskoteek ja baar.

Leiab aset ka Stockholmi tutvustamine soome külalistele. Kes sellest tahab osa võtta, on teretulnud VIP-Clubisse juba kl. 12, kust minnake linna peale "mürtsu tegema". Informatsioon: Tanel Moora, tel. 710 29 03, Andres Moora, tel. 711 59 48, Irene või Maria Kiisk, tel. 47 99 27.

Eelteade: Noormuusikute ja noorkunstnike õhtu 10. dets. Eesti Majas. Luutsia pühitsemine 12. dets. Estica ruumides.

Torontos suri 27. oktoobril Liisa Normak, sünd. 2. sept. 1882.

Tallinnas suri 10. okt. dr.med.-vet. Leonid Kalvik, sünd. 15. mail 1910 Porkunis.

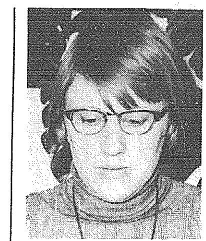

Ilona Laaman

Kirjandusõhtu Stockholmi Eesti majas

Eesti Kultuuri Koondise korraldusel toimub reedel, 26. nov. kell 18 Eesti Majas kirjandusõhtu, mille esimene osa on pühendatud luuletaja Betti Alveri 70-ndale sünnipäevale. Betti Alveri loomingust kõneleb Arvo Mägi ja näiteid Alveri luuletustest esitab Epp Lohk.

Muusikalises osas esitab Senta Möök-Hallberg (alt) Juhan Aaviku "Suviõhtu maal" (Under), Artur Kapi "Sa tulid" (Juhan Liiv) ja Kaljo Raidi "Hingamispäev" (Mägi), klaveril Harri Kiisk.

Kava teises osas esitavad oma loomingust näiteid Helga ja Enn Nõu ning Ilona Laaman. Näited koosnevad katkendeist romaanist, noorsooraamatust ja luuletustest.

Hinnatõus oktoobris

Statens pris- och kartellnämndi andmetel on üldine hinnatõus oktoobri jooksul olnud 1,1 protsenti (sellest moodustavad diskontotõstmise otsesed tagajärjed 0,8 protsenti). Aasta algusest 31. oktoobrini on tarbijahinnad tõusnud 7,7 protsenti.

Kogu aasta jooksul (sept. 1975—sept. 1976) on tarbijahinnad Rootsis tõusnud 9,3 protsenti. Seda võib võrrelda hinnatõusudega riikides, kellega Rootsil suurem kaubavahetus: Inglismaal on hinnatõus 14,3 protsenti, Soomes 13,5 protsenti, USA-s 5,5 protsenti ja Lääne-Saksamaal 4,0 protsenti.

E. Thomson 85-aastane

Eskilstunas tähistas 14 novembril 85-a. sünnipäeva pedagoog Erik Thomson.

Sündinud Eestis ja pedagoogina seal ettevalmistuse saanud, töötas ta õpetajana eestirootsi algkoolis. Asus hiljem USA-sse, kus ta New Yorgis oli ühe ehitusfirma tööjuhiks palju aastaid. 1962 tuli Rootsi, kuhu pärast kodumaa okupeerimist asus valdav osa eestirootslasist.

Vene ostureisid Londonisse

LONDON (VES) — Inglise naela drastiline langemine on tekitanud omapärase paanika N. Vene diplomaatide keskel Lääne-Euroopas. Venelased lendavad nüüd kiires korras Londonisse, et seal teha odavaid sisseoste.

Ajakiri "U.S. News & World Report" teatab, et ühes Lääne-Euroopa riigis on Moskva saatkond üürinud charter-lennuki, millega diplomaatlik personal oli sõitnud Londoni ostudele.

Vooremäed liivaks...

Põhja-Tartumaal asub Vooremaa — suurvoorte ja viirgniitude maastik, mis algab Amme jõe taga. Nõukogude võimud on hakanud selle ala mägesid müüma liivana.

Tartu "Edasis" ilmus juba 1974 kuulutus, et Rakke Lubjatehas müüb asutustele-ettevõtetele ja organisatsioonidele piiramata koguses täiteliiva ja kruusa-liiva segu. Müüma oli hakatud Vooremäge. Aasta hiljem teatas "Edasi", et liiva on hakatud müüma ka Kukemetsa mäest. Muide, Kukemägi (Toolamaa voore lõunaots) mainitakse ajalooürikutes juba 1541.

Andmed inimõiguste rikkumisest Eestis

Rootsi Eestlaste Esinduse välis- ja kodumaakomisjon pöördub kõigi eestlaste poole andmete saamiseks inimõiguste rikkumisjuhtudest kodumaal.

Helsingis kirjutati alla Euroopa Julgeoleku ja Koostöö-Konverentsi lõppdokument, milles uuesti kinnitati Inimõiguste ülddeklaratsioonis väljendatud põhilised vabadused ja inimõigused. See dokument näeb ette ka vabamat informatsiooni, ideede ja inimeste ülepiirilist liikumist, välisajakirjandusele suuremat tegevusvabadust, avaramaid kultuurilisi ja hariduslikke vahetusprogramme, võimalust välismaa ajakirju ja ajalehti tellida jne. Allakirjutanud 35 riigi esindajad lubasid austada ja teostada deklareerituid põhimõtteid.

Selle rahvusvahelise aktiga on loodud ka soodsam pind nõudmiste esitamiseks N. Liidule Helsingi-dokumendis avaldatud vabaduste ja inimõiguste rikkumise kohta.

Sügisel 1977 toimub Helsingi-kokkuleppe allakirjutanud riikide esindajate järjekordne kokkutulek Belgradis, Jugoslaavias. Eesmärgiks on kokkuleppe elluviimise revideerimine. Vastav ettevalmistav koosolek algab aga juba 15. juunil 1977.

Nagu ajakirjandusest teada, on mitmed riigid asunud juba eeltöödesse, nende hulgas ka USA, kelle poolt on sel otstarbel Euroopasse lähetatud eritoimkond, mis koosneb kongressi ja senati liikmetest ning välisministeeriumi ametnikest.

Belgradi-kokkutulekuks materjalide hankimisele on asunud ka Esinduse Välis- ja Kodumaa küsimuste komisjon, kes palub oma ülesande tõhusamaks täitmiseks abi kõikidelt kaasmaalastelt.

Vaja on dokumentatsiooni põhiliste vabaduste, inimõiguste rikkumise ja Helsingi-kokkulepes tõetatud eluliste kergenduste häirimiste kohta Eestis. Vaja on lähemaid andmeid poliitilistel ja usulistel põhjustel karistatute, (arreteeritute, sunnitööle mõistetute, asumisele saadetute) piinatute, ameti- ja töökoha kaotanute või muul viisil kannatanute kohta, kusjuures iga üksikjuhtumi puhul on oluline niihästi isikulised andmed kui ka lähem, lühike olukirjeldus.

Andmeid on vaja ka reisitakistuste (viisade äraütlemise jm) kohta, samuti kimbutuste üle, mis osaks saanud kas vabast maailmast kodumaad külastanud isikutele või nende sugulastele pärast külaskäiku.

Iga väiksemgi kaasabi selle ülesande täitmisel on oluline! Andmeid palutakse saata Esinduse Väliskomisjonile aadressil: Fack 11, 100 52 Stockholm 29.

LÄTI LUULET

Pagulasena Rootsis elav läti kirjanik Andrejs Gunars Irbe on välja andnud kaks lätikeelset novellikogu ja ühe luuletuskogu, tõlkinud rootsi ja islandi lüürikat läti keelde ja läti luuletusi rootsi keelde, avaldanud kultuuriartikleid rootsi ajalehtedes, luulet ja proosat ajakirjades.

Irbe varasemate teostega ei ole kahjuks võimalik olnud otseselt tutvuda. Läti kirjanduse ülevaade ("Moderne Weltliteratur", väljaandjad Gero von Wilpert ja Ivar Ivask) räägib uute väljendusvõimaluste eriti intensiivsest otsimisest 60-ndal aastail ja eksistentsialismi lähtekohaks võtmisest. Üks esimesi eksistentsialismi rakendavaid proosakirjanikke on Andrejs Irbe (sünd. 1924), kes oma kahes lühiproosakogus "Meil ei ole pühaõhtuid" (1962) ja "Marisandrsi kits" (1966) näitab nüüdisaja üksindast inimest, absoluutset outsider'it, kes ilma et tal oleks ühendust minevikuga, ilma maata, rahvata ja ühiskonnata/seltskonnata ringi rändab, et oma üksindust unustada.

Käesolev rootsikeelne luuletuskogu näitab meile intelligentset, stiili- ja vormiteadlikku, omapärase ja huvitava sümboolikaga kirjanikku. Kirjastuse saatesõnas öeldakse, et teos on luulereportaazh kogemustest ja elamustest Rootsis. Lugemisel selgub, et aineala on hoopis laiem. Avatsükli avatulbad 1925, 1934, 1939, 1940, 1941, 1943, 1944 ja järgnevad tsüklid annavad lühijoontes autori elukroonika ja elutunnetuse kõige varasemast lapsepõlvest nüüdisajani.

Pagulusega algab uus maailm maal, kus teed on aegade algusest kivised. Siin maal võib "jaa" tähendada "ei", siin on kardetav kõnelda vastuvoolu ujuvaist partidest, siin on parem võtta kõneaineks harjumuspärased kuusekäbid. Motona tunduv avaluuletus võib rääkida okupatsioonideaegsest kodumaast või ka pettumusest oma kaaspagulastes. On tõustud päevalille Himaalajale ja ollakse nüüd purukstrambitud nektarikarikate lagendikul. Paljud on püütud hiirelõksudesse, paljude kompassinõel näitab kullasoonte poole. Ööd lagendikul on raudkülmad. Igal hommikul kogutakse surnukskülmunuid ja soojendatakse end nende äravisatud inistustest.

Luuletuses "Pärast kolmekümmend talve" vastab luuletaja ühele kolleegile, kes teda süüdistab kibestumises ja pessimismis: kus on võimalik osta optimismi Tootsis?: mere taga harjuvad linnud puuriga, siia lennanutest on saanud rammusad varblased: siinses turvalises vaikuses on keel ja käsi ära lõigatud, küsimused on õigel ajal küsimata jäänud. Elame enesega rahulolemises suletuse tummade kivide vahel.

Suur osa vabavärsilistest luuletustest, proosaluuletustest või läbini proosast tegeleb kodumaaga. Siin on vapustav aruanne oma kooliklassist, kellega ta sõja ajal Riias ühel kevadhommikul pärast salajast tantsupidu oli vaadanud kastuvaid tähti. Kõik olid armunud, kõik unistasid kellestki. Mis sai neist 13-st poisist ja 10-st tüdrukust, sündinud 1924 või 1925? Igaühe lühike elulugu näitab seda: vangistatud, küüditatud, surnud, mõrvatud, teadmata kadunud, invaliidistunud, mõni üksik kodumaal madalas või kõrges ametis, mõni paguluses, mõni seejuures oma emakeele unustanud.

Ühes luuletuses jutustab ta kodumaale jäänud õest, keda ta näeb liiga ähmaselt ja ei usu, et ta üldse ongi. Aga muidugi ta on, elu igapäevane reaalsus on tema ümber. Ta ei tohi kirjutada. "Ta keel on kinni külmunud vägivalla raua külge." Aga ta kirjutab oma sõnad ja viisid iseenesse, oma südamesse ja veree. Kord ta lõhkeb sellest, sõnad ja viisid lendavad igale poole laiali, aga kas siis enam on nende mõistjaid? Kodumaale ei tule enam uued aastad pidulikult ega soovita head uut aastat.

Mõtted pagulusest on niisama sündeg kui mõtted kodumaast. Luuletuste pildikeelt on riskantne lahti mõistatada, võib olulisest mööda minna. Iga lugeja jõuab vastuvõtmises omale astmele. Eesti lugejale on luuletuste mõtte- ja tundesisus palju lähedast. Ainesse süvenemise ja väljendustehnika poolest kuuluvad need parima kõrvale, mis meilgi nendel teemadel on kurjutatud.

Kaas ja illustratsioonid sellele raksemeelsele luuletuskogule on autorilt eneselt.

HELMI ELLER

Siit ja sealt

Erik Vaino, dipl. ins. elektrialal Sydneys, nimetati Austraalia Eesti Seltside Liidu juhatuse poolt järgmiste (kümnendad) Austraalia Eesti Päevade ettevalmistuse üldjuhiks. Ta töötab USA suurfirma Ralph M. Parsons Co elektriosakonna juhatajana ja peainsenerina, samal ajal olles juhtivalt tegev eesti organisatsioonides. Erik Vainu on praegu 53 a. vana, pärit Läänemaalt ja tuli Austraaliasse Saksamaalt.

Tiiu Salasoo ja Lia Looveer esindavad eestlasi Austraalia NSW osariigi etniliste gruppide nõukogus ECC. Nõukogu koordineerib tegevust etniliste gruppide huvide kaitsel.

Reet Vallak kõneles Canberra-eestlaste kokkutulekul oma rännakutest Himaalaja piirkonnas Nepalis.

Einar Kiviste, EELK praost Austraalias ja Sydney koguduse õpetaja, tähistas oma 70-aastast sünnipäeva.

Juta Mõisa ja Malla Taimre korraldavad Melbourne raadios igal teisipäeval toimuvat pooletunnilist eesti saadet.

45-aastane eesti daam Stockholmis soovib

tutvust

korrektse eesti mehega. Vast. "Jõuluõ 1976" EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Uus rahvusvaheline poeetide akadeemia

Karin Saarsen.

CAMBRIDGE (EPL) – Hiljuti asutati Cambridges Rahvusvahelise Biograafilise Keskuse poolt Rahvusvaheline Poeetide Akadeemia (The International Academy of Poets). Saja asutaja liikme hulgas on ka luuletaja Karin Saarsen-Karlstedt Rootsist.

Uus akadeemia, mis liikmeid hakkas värbama alles tänavu suvel, hakkab korraldama luulevõistlusi, poeetide kongresse, kirjastama oma liikmete luulet ja välja andma erilist luule-ajakirja. Akadeemia juhatuse poolt valiti välja 100 asutajat-liiget, kellel Akadeemia tööst on õigus osa võtta.

Karin Saarsen võitis kaks aastat tagasi Cambridge Biograafilise Keskuse poolt korraldatud luulevõistluse ühe auhinna. Tema ingliskeelne luuletus "Noor Dante Alighieri" toodi ära ka suures "Who's Who in International Poetry" leksikonis. Praegu töötab Karin Saarsen Münchenis Radio Liberty Eesti Osakonnas raadiokavade kujundajana ja reporterina. Jõuluks ilmub Eesti Kirjanike Kooperatiivi Kirjastusel tema viies luulekogu "Üksilduse aastaajad", mis sisaldab loomingut aastaist 1972 kuni 1976.

Auhinnati kaks lastenäidendit

GÖTEBORG (EPL) – Göteborgi Kooli Hoolekogu (endine Göteborgi Eesti Kultuurkomitee) korraldas möödunud aastal lastenäidendite võistluse, kusjuures üks tingimusi oli, et näidendid oleksid mängitavad algkooli alamastme õpilaste poolt.

Võistlusele saadetud näidendite kohta tegi žüriil (Hoolekogu esimees Evald Soomägi, kooli juhataja Eero Tarjus ja Arvi Moor) hiljuti otsuse: tunnustati kaks näidendit II auhinna väärliseks ja premeeriti kumbagi 300-kroonise summaga.

Umbriku avamisel selgus, et näidendi "Murri jõulud" autoriks osutus Luule Aave Bosrااsist ja näidendi "Ratapuri-Kii kojusõit" autoriks Ao Vaks Stockholmist.

"Murri jõulud" on seega jõulunäidend ja tuleb ettekandmisele Göteborgi Eesti Algkooli õpilaste poolt kooli s.a. jõulupeol 19. detsembril.

Lisaks olgu üteldud, et auhinnatud näidendite esimese etenduse ainuõigus kuulub Göteborgi Eesti Algkoolile. (MR).

Solåsenis Södermanlandis suri 29. oktoobril Marie Treiman, sünd. 5. jaanuaril 1903.

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Onsdag

ONSDAG 17 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.45—10.05 Klotet, åk 1—3. 5. Att vara modig.
10.10—10.30 De båda världskrigens tid, åk 9. 2. Mellankrigstiden — 30-tal.
11.30—12.00 Por favor 2.

Skol-TV:
12.45—13.05 Vid Medelhavet, åk 5. 4. Utvandrarstad.
16.30—17.00 Halvfem: Barn i världen. Danser. "Ryska dockor" och "Spansk dans". Eva Dahlgren i Skellefteå har många barn som dansar i bennes grupper.
Första året i skolan. Det tredje besöket i klass 1 g, Frejaskolan i Gnesta.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Vår fantastiska värld. Vid jordgloben: Arne Weise.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Stolarna. Tre dansare vid Östgötabaletten som är verksam vid Stadsteatern Norrköping-Linköping, framför Eugène Ionescos pjäs Stolarna. Koreografin är gjord av Peter-Paul Zwartjes. Norrköping.
20.00 Studio S. Sveket mot framtiden.
I dag har Sverige fem kärnkraftverk i drift. Om några år står av allt att döma tio anläggningar färdiga. Hur många av dem skall producera elkraft, hur många byggs färdiga för miljardbelopp utan att sedan användas. Och om de startas — vilka risker medför de i dag och i framtiden? Är kärnkraftpolitik ett val mellan att svika 1976 års väljare, kommande generationer eller bådadera?
Politiker och makthavare möter problem och människor kring kärnkraftfrågan. Sänds även 21.11 kl 17.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.00 Ghana — land i utveckling. Textat. 5. Vilken väg väljer Ghana?

TELEVISION 2

ONSDAG 17 NOVEMBER

17.00 Förskoleprogram: Om — Ferbror Frippes skafferi.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 En fralla för alla. 3. Modig drar ut i fält.
18.00 Tellus. 8. Luften. Även den varmaste sommardag har vi aldrig längre än en halvmil till stränga vinterkyla — om vi färdas uppåt. Men hur djup är egentligen vår "luftocean" och vad håller vi på att göra med den? Och vad är orsaken till vädret och klimatet?
18.30 Familjen Ashton. 18. 48 timmars permission.
Maj 1941. Liverpool bombas nästan varje natt. Raiderna är avsedda att förstöra stadens hamn, men de drabbar också på olika sätt medlemmar i familjen Ashton.
19.20—19.30 Regionala nyheter.
Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 En dåres försvarstal. TV-serie i fyra delar av Kjell Grede efter August Strindberg.
Den man som älskar sin hustru och hoppas och tror på henne är en dåre. Med den övertygelsen skrev Strindberg En dåres försvarstal som är historien om hans äktenskap med Siri von Essen.
Hon var gift när hon träffade honom, men hon övergav sin man, blev Strindbergs älskarinna och senare hans hustru. Deras vådsamma äktenskapshistoria varade i över 10 år. Mot slutet skrev Strindberg En dåres försvarstal. Det blev hans största och sista uppgörelse med Siri.
Sänds även textad 21.11 kl 22.
20.50 ca "Arstiderna" av Vivaldi. 1. Våren.
Medlemmar ur SR:s Symfoniork. spelar under ledning av Arve Tellefsen. Repris från 1973.
21.00 En ny bok: "Barnens ö". Reine Larsson är huvudpersonen i P C Jersilds senaste roman.
21.25 Kvällsöppet. Pelle Bergendahl. Göteborg.
21.55 TV-nytt och väder.
22.00—23.00 ca Fotboll. Sammandrag från VM-kvalmatchen mellan Italien och England.

TV Torsdag

TORSDAG 18 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00 The british isles, åk 5. 2. London.
9.20 Händelser och budskap, åk 9. Textat. 2. Besöket.
9.45—10.05 Klotet, åk 1—3. 5. Att vara modig.
10.10—10.25 Basketskolan 4, åk 4—9. Förskoleprogram:
10.30—10.50 Om — när vi klär ut oss.

Skol-TV:
12.00 Klotet, åk 1—3. 5. Att vara modig.
12.20—12.40 Privet 1.

Skol-TV:
12.45—13.05 Föremålen berättar, åk 4. 1. Formidshuset.
13.10 Vård i vallard, åk 2, gymn. 2. PBU — Handen.
13.35—13.55 Mikrobiologi. I kamp mot bakterier. Gymn.
Förskoleprogram:
14.00—14.20 Om — när vi klär ut oss.
16.30 Halvfem: Barna Hedenhös. 6. Hedenhösarna upptäcker Amerika. Lätt som en plätt — så gör man fruktsallad.
Tokigt och roligt.
17.00—17.15 Språka — idag på serbokroatiska.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Barnjournalen. Malmö.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Torkan som födde liv. 1974—75 drabbades nomaderna i norra Somalia av katastrofal torka. Reggringen ingrep snabbt och tiotusentals människor fick möjlighet att börja ett nytt liv i södra Somalia som bofasta bönder och fiskare. Bo Bjelfvenstam och Vivienne Pettman har besökt de omflyttade och omskolade nomaderna och låter dem själva sjunga och berätta om sina upplevelser och intryck.
20.00 Edward VII — kung av England. 8 Slakten är värst.
Åren är 1882—1888. Englands förhållande till främmande makt blir för Edward allt mer en fråga om släktvister.
I rollerna: Timothy West, Helen Ryan, Annette Crosbie, Felicity Kendal, Michael Byrne, Jane Lapotaire m fl.
Sänds även 21/11 kl 14.05.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Sportextra.
22.05—23.20 "Konst och skönhet" — kompositören Puccinis liv. 5. Ett avbrutet livsverk.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30 En fralla för alla. 4. Det hårda livet för Killen och Vis-Lars.
18.00 Jordbruk 76. Bärodling på frammarsch?
18.30 Hem till gården.
19.20—19.30 Regionala nyheter.
Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Dokument utifrån — västtyskt reportage om situationen i Iran.
Sänds även 20/11.
20.30 Nu är det dax ... för Ann-Kristin Nilsson att presenteras av Stellan Sundahl i en egen show. Kapellmästare: Leif Uvemark. Malmö.
21.00 Filmkrönika. Några av höstens filmer presenteras, bl a Drömmen om Amerika, en film om de ryktbara svenska mördarna Hjert och Tector och Den siste gunfighterns med John Wayne.
21.35 Kvällsöppet — Pelle Bergendahl. Göteborg.
22.20—22.25 TV-nytt och väder.

TV Fredag

FREDAG 19 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00 Skeppet, åk 4—6. 4. Resan till tävlingslandet.
9.20—9.40 De båda världskrigens tid, åk 9. 1. Mellankrigstiden — 20-tal.
10.00—10.10 Switch on 12, åk 3.
10.15—10.30 Rytm och rörelse, åk 3. 2. Musiken, rörelsen och dansen.
12.20—12.50 Datorer på våra villkor, åk 9. 4. Demokrati och datateknik, åk 1, gymn.
16.30 Halvfem: Benny sköter en sjuk. Almanackan.
Vårdans i Skellefteå.
17.00—17.15 Språka — idag på grekiska.
17.30 Tapahtumia. Aktuellt för finskspråkiga.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Meddelanden.
18.10 Pipan snurrar och glaset formas. Ett poetiskt program om glasstillverkning.
18.30 Sveriges magasin.
19.30 Tre red för livet. Amerikansk långfilm från 1965.
20.50 Akersork.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 "Hellre dör vi än återgår till det gamla". Om utvecklingen i Portugal sedan fascismen störtades den 25 april 1974. Program av PeA Holmquist och Cecilia Zadig.
Repris från 15/6.
22.30—22.10 En dynamisk artist — Al Jarreau. Vid jazzfestivalen i Montreux i somras framträdde bl a den färgade amerikanske sångaren Al Jarreau.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.
17.30 En fralla för alla. 5. Bobos cirkus.
18.00 Storfamiljen på Westway. Del 4. Livet i storfamiljen är inte så enkelt alla gånger — det uppstår spänningar och problem mellan olika medlemmar i hushållet. Ska storfamiljen kunna bestå trots prövningarna?
18.25 ca Boktipset. Stefan Mählqvist presenterar "Han hette Homer" av Robert McCloskey.
18.30 Den osynlige mannen. 10. Faster Maggie spelar högt.
Daniels och Kates chef, Walter Carlson, är en upptagen man. Så upptagen att han inte har tid att ställa upp när hans gamla faster Maggie en dag dyker upp. Daniel och Kate förstår att något är på tok, och beslutar sig för att hjälpa den gamla damen, som har satt sig själv i ett ovanligt klibbigt kluster ...
I rollerna: David McCallum, Melinda Fee, Craig Stevens, Helen Kleeb, James Blendick, John Zee m fl.
19.20—19.30 Regionala nyheter.
Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Veteranerna — världsberömda komikakrobater.
Allsammans började för tjugotre år sedan i Ungdomsklubben Kransen i Stockholmsförorten Hägersten. Tretton unga grabbar förenades i sitt intresse för eliggymnastik. 1960 bildade de en egen grupp — Veteran Show — och sedan dess har det bara fortsatt framåt, i stora glada språng.
20.40 ca Dragspel från Prag. Dragspelarna Milan Blaha och Vera Ublova underhåller från Cirkus i Stockholm.
21.00 Rockford tar över. Amerikansk kriminalserie med James Garner som Jim Rockford, f d fängelsekund som hamnat på rätt sida av lagen, som privatdetektiv. 7. Grevinna i klämma.
Vackra kvinnor som hamnat i svårigheter är en kundkategori som den annars tämligen arbetsovillige Jim Rockford har sällsynt svårt att säga nej till när de kommer till honom för att få hjälp. Som när han en dag får besök av en vacker, och dessutom uppenbart rik, ätallensk grevinna. Men när han väl åtagit sig fallet visar det sig att hon ingalunda är den hon uppgivit sig vara och att fallet inte alls är lika oskyldigt som det verkat.
21.50 Moravias Afrika. Denna gång besöker vi Kamerun.
22.50—22.55 TV-nytt och väder.

TV Lördag

LORDAG 20 NOVEMBER

TELEVISION 1

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskrpåkiga program:
9.30 Tapahtumia. Aktuellt för finskspråkiga.
10.00—11.45 Viisi vekkulia.
Fem filurer. Finsk filmkomedi från 1956. Textat på svenska.
14.30 Por favor 2.
15.30 Brotting. Direktsändning från fyrstadstävlingarna i Hässleholm. Lars-Gunnar Björklund.
15.30 Tipsextra. Programledare: Fredrik Belfrage. Kommentator: Leif Larsson. Göteborg.
17.55 Helgmålsbön från Hyllie kyrka i Malmö.
18.00 TV-nytt och väder.
18.05 Aktuellt i veckan. Textat.
18.30 På edra plaster ... serie om plast och idrott.
Gräset. Det är lyx. Framtidens underlag, säger Kommunförbundet. Vad säger spelarna? Vad säger läkarna? Vad kostar det? Luleå.
19.00 Brottning. Sammandrag från fyrstadstävlingarna i Hässleholm. Lars-Gunnar Björklund.
19.30 Den vita stenen. Textat.
Fia har givit Hampus den vita stenen för att han lätit hela skomakarfamiljen gå på cirkus. Själv hann han aldrig få något nytt uppdrag, för ekaa Malin kom och körde iväg Hampus med en kvast i högsta hugg.
20.00 "21". Frågetävling i allkunskap. Programledare: Lennart Hyland.
21.00 Aktuellt och väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—22.25 Deckardugs: Cannon. En pensionerad poliskommissarie ägnar sin lediga tid åt att lösa det enda mordfall han inte klarade under sin aktiva tid. Han är övertygad om att rättegången friade en mördare, numer en aktad och förmögen medborgare. Men motståndaren är mäktig och slår till hårt. Cannon — spelad av William Conrad rycker in.

TELEVISION 2

13.55 Fraktflyg — storaffär och stöttepelare. Om en global transportaparat av Bo Sigheden och Kåge Gimtell. Repris.
14.55 Dokument utifrån — västtyskt reportage om situationen i Iran. Repris.
15.25 Anslagstavlan.
Obavestajna tabla.
15.30 Invandrardags — Zdravo Jugosloveni.
16.55 Hermilla — flicka i Peru. Textat.
17.20 ca Boktipset. Repris.
17.25 TV-nytt och väder.
17.30 Bulleribock.
17.55 ca Boktipset.
18.00 Lördags. Skolan är dötrist! Så tycker många. Andra säger: Skolan är väl bra, man lär sig en massa! Elever i Solna och Umeå berättar.
18.30 Glada gallerlet. Tecknat lördagsnöje i kortfilmsbion. Idag med bl a Tom och Jerry, Bugs Bunny, en nyckelpigeprickig bil och så förstås Galleriets huskatt Maxi katt.
19.00 ca Då går vi till Maxim. Stumfilmer från den gamla kvartersbion. Torsten Jungstedt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Korridoren. Svensk långfilm från 1968.
Filmen skildrar en nyutexaminerad läkare och hans dagliga arbete på Karolinska sjukhuset i Stockholm. De psykiska påfrestningarna blir till slut för stora och han ställs inför valet om han skall fortsätta sin bana. Regi: Jan Halldoff.
21.35 Ahusjazz 1976, Stan Getz. Jazzfestivalen i Ahus är ett svenskt musikevenemang med internationellt renommé. Ett filmat reportage kring de här jazzdagarna inleder kvällens konsert med tenorsaxofonisten Stan Getz.
22.35 TV-nytt och väder.
22.40—23.05 Lördagsfarsen: Phyllis. 2. Bess, har du blivit kvinna nu?
Livet går vidare. Lars Lindström är död, men Phyllis lever vidare. Liksom deras dotter, Bess, som trots mammas dubier börjar bli stora damen. Så stor t o m att hon får på skidutfärd över ett veckoslut tillsammans med några kamrater.
I rollerna: Cloris Leachman, Lisa Garritsen, Henry Jones, Jane Rose, Richard Schaal, Barbara Colby m fl.
Manus: Ed Weinberger—Stan Daniels.